

Čitateljski klubovi kao dio programa narodnih knjižnica

Turkalj, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:831592>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-28**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2018./2019.

Marta Turkalj

Čitateljski klubovi kao dio programa narodnih knjižnica

Diplomski rad

Mentor: dr.sc. Ana Barbarić, izv. prof.

Zagreb, kolovoz 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Uloga narodne knjižnice u zajednici.....	2
2.1. Promicanje čitanja i pismenosti u narodnim knjižnicama.....	3
2.2. Promicanje čitanja u Hrvatskoj.....	4
3. Čitanje.....	7
3.1. Čitanje u grupi.....	7
4. Čitateljski klubovi	11
5. Čitateljski klubovi u narodnim knjižnicama.....	14
6. Analiza mrežnih stranica čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba.....	18
6.1. Mrežne stranice čitateljskih klubova.....	19
6.2. Analiza sadržaja mrežnih stranica.....	23
7. Analiza ankete upućene voditeljima čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba.....	28
8. Zaključak	39
9. Literatura.....	41
Popis tablica	46
Popis grafikona.....	46
Prilog.....	47
Sažetak	50
Summary.....	51

1. Uvod

Fenomen čitateljskih klubova postao je sastavni dio čitateljske kulture, a vrhunac svoje popularnosti doživio je u 20. stoljeću. Čitateljski se klubovi organiziraju u sklopu ustanova, ali i kao privatna okupljanja. U ovome će se radu nastojati predstaviti čitateljski klubovi kao dio programa rada narodnih knjižnica, s time da će u svojem najvećem dijelu biti fokusiran na primjere čitateljskih klubova narodnih knjižnica u Hrvatskoj, dok se u istraživačkom dijelu u potpunosti posvećuje čitateljskim klubovima Knjižnica grada Zagreba.

U prvome dijelu rada, koji je prvenstveno teoretski, bit će predstavljena uloga narodne knjižnice u zajednici te jedna od njezinih temeljnih zadaća – promicanje čitanja i pismenosti. Ukratko će se izložiti trenutačno stanje u Hrvatskoj po pitanju promicanja čitanja te uloga koja je narodnim knjižnicama dodijeljena u *Nacionalnoj strategiji poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine*. S obzirom da se danas čitanje najčešće doživljava kao individualna aktivnost, u sljedećem će poglavlju biti pružen kratak pregled primjera grupnog čitanja kroz povijest i njegov razvoj, koji je u konačnici doveo do razvoja čitateljskih klubova. Uslijedit će poglavlje u kojemu se definiraju čitateljski klubovi i njihove glavne odlike. Posljednji dio prvoga dijela rada donosi primjere dobre prakse u narodnim knjižnicama diljem Hrvatske. Istaknuti su samo neki od čitateljskih klubova koji se po nekoj svojoj karakteristici ističu među drugima te mogu poslužiti kao kvalitetan primjer provedbe programa čitateljskih klubova.

Drugi dio rada posvećen je samostalnom istraživanju koje se sastoji od analize mrežnih stranica čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba te analize ankete, koja je upućena voditeljima čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba. Analizom mrežnih stranica nastojat će se utvrditi koje su informacije na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba dostupne o samim čitateljskim klubovima, dok će se analizom ankete nastojati pružiti detaljniji uvid u njihov rad.

2. Uloga narodne knjižnice u zajednici

Narodna knjižnica osigurava građu i pruža usluge članovima zajednice kako bi zadovoljila njihove obrazovne i informacijske potrebe te potrebe koje su vezane uz provođenje slobodnog vremena, a da pritom ne vrši nikakav oblik diskriminacije korisnika.¹ Kao glavna svrha narodne knjižnice može se izdvojiti osiguravanje pristupa znanju i podupiranje formalnog i neformalnog obrazovanja.² Na taj način pojedincu se omogućava razvijanje kreativnosti i novih interesa.³ Narodna knjižnica kao javni prostor mjesto je okupljanja koje se često naziva i „dnevni boravkom zajednice“.⁴ Međutim, razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije knjižnica nailazi na stalne izazove kako bi zadovoljila funkciju trećeg prostora, odnosno kako bi postala „suvremeni prostor i mjesto društvenog života zajednice, koji označava knjižnicu kao društveni kapital koji pridonosi kvaliteti življenja i promiče društvenu koheziju.“⁵ Na taj način narodna knjižnica može utjecati na osobni i društveni razvoj te pokrenuti pozitivne promjene u sredini.⁶ Narodna knjižnica stoga mora poznavati potrebe svojih korisnika i potencijalnih korisnika te u skladu s time i svojim financijskim mogućnostima ponuditi građu i usluge.⁷ S obzirom na to da su narodne knjižnice posebne po raznolikosti korisnika u svome radu trebaju težiti organiziranju službi koje će podupirati i poticati cjeloživotno učenje, interese ljudi u slobodnom vremenu, informacijske potrebe, aktivnosti zajednice, kulturne aktivnosti i čitanje iz razonode.⁸ Djeca su skupina korisnika kojima knjižnice posvećuju mnogo pažnje jer je razvijanje navike čitanja i odlaženja u knjižnicu najbolje razviti u ranoj dobi kako bi se te navike nastavile kroz život.⁹ Stoga „narodne knjižnice imaju posebnu odgovornost u pomaganju pri učenju čitanja i promicanju knjiga i druge građe za djecu.“¹⁰ Mladež predstavlja izrazito zahtjevnu skupinu korisnika. Svojim potrebama nalaze se između djece i odraslih, zbog čega je nužno osigurati im građu, usluge, ali i prostor koji će ih privući u knjižnicu.¹¹ Kada se govori o uslugama za odrasle važno

¹ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice Zagreb. / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 15.

² Isto, str. 16.

³ Isto, str. 19.

⁴ Isto, str. 21.

⁵ Gabriel, D. M.; Lešić, J. Uvodna riječ. // Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova / 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj ; uredile Dunja Marija Gabriel, Jelica Lešić, Nela Marasović. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. Str. 8.

⁶ Isto.

⁷ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice Zagreb. / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 42.

⁸ Isto, str. 46.

⁹ Isto, str. 44.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto, str. 45.

je napomenuti kako je pojam „odrasli“ vrlo širok. Prema Levinsonu odraslu dob može se podijeliti na ranu (22-40 godina), srednju (45-60 godina) i kasnu odraslu dob (65 i više godina).¹² Svako od tih razdoblja odraslog života traži posebno razumijevanje i prilagodbu u načinu rada s korisnicima. Uz to je potrebno osigurati građu i usluge za specijalne grupe korisnika. Te grupe uključuju osobe s tjelesnim ili osjetilnim invaliditetom, osobe koje nisu u stanju ili prilici doći u knjižnicu, migrante i doseljenike te niz drugih osoba za koje je iz nekog razloga potrebno osigurati posebne formate građe te pokrenuti nove usluge.¹³

2.1 Promicanje čitanja i pismenosti u narodnim knjižnicama

Promicanje čitanja i pismenosti jedna je od osnovnih zadaća narodnih knjižnica. Čitanje i pisanje uz numeričke sposobnosti omogućavaju pojedincu aktivno sudjelovanje u društvu.¹⁴ Uz to pravo na čitanje spada u osnovna ljudska prava te tako čini osnovu za ostvarenje slobode izražavanja i slobodnog pristupa informacijama.¹⁵ U skladu s time IFLA je objavila dva vodiča za organiziranje takvih programa u knjižnicama – *Guidelines for Library-Based Literacy Programs* (2007.) i *Using research to promote literacy and reading in libraries: Guidelines for librarians* (2011.). Smjernice iz 2007. godine nude kratke upute za organizaciju programa za promicanje čitanja i pismenosti, dok smjernice iz 2011. godine naglasak stavljaju na korištenje istraživanja u svrhu provođenja uspješnih programa promicanja čitanja i pismenosti. Također, ističe se kako je promicanje čitanja i pismenosti zadaća svih knjižnica.¹⁶ Knjižnicama se u *Smjernicama* iz 2011. godine prvenstveno sugerira provođenje akcijskih istraživanja koja će im omogućiti da kritički sagledaju vlastiti rad, uoče eventualne probleme i poboljšaju svoj rad.¹⁷ Naglašava se i da istraživanja provedena u knjižnicama mogu biti od velike koristi široj knjižničarskoj zajednici.¹⁸

¹² Despot Lučanin, J. Iskustvo starenja. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2003. Dostupno i na: <http://www.nakladaslap.com/public/docs/knjige/Iskustvo%20starenja%20-%201%20poglavlje.pdf> [citirano: 2019-07-15].

¹³ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice Zagreb. / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 48.

¹⁴ Isto, str. 50.

¹⁵ Sabolović-Krajina, D. Uloga narodnih knjižnica u poticanju čitanja. // Zbornik radova / Međunarodno savjetovanje Knjižnice europskih gradova u 21. stoljeću, Varaždin, 4.-7.XI.1998. ; glavni i odgovorni urednik Marijan Kraš. Varaždin : Gradska knjižnica i čitaonica Metel Ožegović, 1998. Str. 145.

¹⁶ Using research to promote literacy and reading in libraries : guidelines for librarians / prepared by Lesley Farmer and Ivanka Stricevic. The Hague : IFLA Headquarters, 2011. Str. 3. [citirano: 2019-07-15]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/125.pdf>

¹⁷ Isto, str. 8.

¹⁸ Isto, str. 9.

2.2. Promicanje čitanja u Hrvatskoj

Prema podacima iz 2014. godine 120 hrvatskih narodnih knjižnica provodilo je ili je provelo 347 programa poticanja čitanja, što narodne knjižnice stavlja na drugo mjesto, odmah iza osnovnih škola koje su provele 389 programa.¹⁹ Međutim, istraživanje informacijskih potreba i čitateljskih interesa, koje se provodilo od 2009. do 2011., pokazalo je kako se značajan broj programa popularizacije čitanja u 59 narodnih knjižnica u Hrvatskoj ne provodi u kontinuitetu ili pak nije u izravnoj vezi s čitanjem.²⁰ S obzirom na to postavlja se pitanje koliko su visoke brojke dobar pokazatelj učinkovitosti programa koji se provode u knjižnicama.

Bokan i Cupar 2016. godine provele su istraživanje u 35 hrvatskih narodnih knjižnica kako bi se utvrdilo koliko su knjižničari upoznati s promicanjem i promocijom čitanja.²¹ Danas se za mnoge programe kaže da potiču čitanje, no autorice navode da je razlika između poticanja i promicanja čitanja to što je promicanje čitanja sveobuhvatna čitalačka aktivnost, koja zadržava čitatelja i unaprjeđuje samo čitanje, dok poticanje znači navođenje na čitanje.²² Također, važno je razlikovati pojmove promicanje i promocija. Promicanje čitanja podrazumijeva sadržaje koje organiziraju knjižnice kako bi se korisnicima i potencijalnim korisnicima predstavilo i približilo čitanje u svrhu razvijanja čitalačkih navika.²³ Promocija u knjižnicama najčešće uključuje osmišljavanje i provođenje promotivnih aktivnosti kojima će informacije o svojem radu, odnosno o uslugama koje nude priopćiti zajednici.²⁴

Rezultati istraživanja ukazali su na nekoliko važnih stvari, ponajprije da nedostatak financijske potpore programima knjižnicama uvelike otežava rad, zatim da je potrebno knjižničare bolje educirati o samoj terminologiji koju koriste prilikom organizacije programa te da je nužno razvijati promotivne aktivnosti i uključiti ih u redovno poslovanje, i na koncu, ukoliko postoji želja i/ili potreba za vrednovanjem programa koji se odvijaju u knjižnici, važno je zatražiti pomoć stručnih tijela čija je zadaća osigurati potrebne alate.²⁵

¹⁹ Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine. // Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. [citirano: 2019-07-17]. Str. 9. Dostupno na:

<https://www.minkulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/a/NSPC%CC%8C.pdf>

²⁰ Isto, str. 7.

²¹ Bokan, A.; Cupar, D. Promocija i promicanje čitanja u narodnim knjižnicama Republike Hrvatske. // *Libellarium* 10, 1(2017), 51-76. [citirano: 2019-07-15]. Dostupno na: <https://bib.irb.hr/datoteka/916780.290-1166-1-PB.pdf>

²² Isto, str. 55.

²³ Isto.

²⁴ Isto.

²⁵ Isto, str. 72.

U Hrvatskoj se provodi nekoliko projekata poticanja i promicanja čitanja. Prema podacima Hrvatskog čitateljskog društva provedeni su ili se provode sljedeći projekti: nacionalna kampanja *Čitaj mi!*, *Mjesec hrvatske knjige* i *Nacionalni kviz za poticanje čitanja*, *Noć knjige*, *Zadar čita*, *Knjige za bebe*, *Ruksak pun kulture*, *Čitamo mi, u obitelji svi*, *Tulum s(l)ova*, *AMORES* – CARNetov europski projekt za poticanje ljubavi učenika prema čitanju te *Biblioterapija*.²⁶ Narodne knjižnice sudjeluju u provođenju nekih od navedenih projekata ili su pak njihovi pokretači. Također, u provedbi ovakvih projekata od velike je važnosti suradnja s domaćim i inozemnim partnerima. Na nacionalnoj razini mnogih zemalja, ne samo zapadnih, ovakvi projekti nisu rijetkost, posebice zbog postojanja nacionalne politike posvećene čitanju te organizacijama koje djeluju na svjetskoj razini.

U studenom 2017. godine Vlada Republike Hrvatske usvojila je *Nacionalnu strategiju poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine*.²⁷ U *Strategiji* su definirana tri glavna strateška cilja: 1. „uspostavljanje učinkovitog društvenog okvira za podršku čitanju“, 2. „razvoj čitalačke pismenosti i poticanje čitatelja na aktivno kritičko čitanje“ i 3. „povećanje dostupnosti knjiga i drugih čitateljskih materijala“.²⁸ *Strategija* predviđa realiziranje navedenih strateških ciljeva kroz 15 specifičnih ciljeva i 42 mjere,²⁹ pri čemu su knjižnice, odnosno narodne knjižnice istaknute kao nositelji i/ili provoditelji osam mjera za ostvarenje specifičnih ciljeva drugog i trećeg ključnog cilja.

Među četiri prioriteta kojima se ostvaruje „razvoj čitalačke pismenosti i čitatelji potiču na aktivno i kritičko mišljenje“ navedeno je i osmišljavanje i provođenje programa poticanja čitanja za odrasle (specifični cilj 2.3.)³⁰ koji se ostvaruje mjerama poticanja međugeneracijskih programa koji uključuju čitanje i pripovijedanje u obitelji i lokalnoj zajednici (mjera 2.3.1.)³¹ osmišljavanja aktivnosti i programa poticanja čitanja odraslih, osobito u trećoj životnoj dobi (mjera 2.3.2.)³² te poticanje narodne knjižnice na kreiranje dodatnih tematski usmjerenih čitateljskih grupa/klubova za odrasle (studente, zaposlene, nezaposlene) (mjera 2.3.3.)³³.

²⁶ Projekti poticanja čitanja. // Hrvatsko čitateljsko društvo. [citirano: 2019-07-17]. Dostupno na: <http://hcd.hr/poveznice/projekti-poticanja-citanja/>

²⁷ Usvojena „Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine“. // Središnji državni portal. [citirano: 2019-07-17]. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=19107>

²⁸ Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine. // Ministarstvo Republike Hrvatske. [citirano: 2019-07-17]. Str. 18. Dostupno na: <https://www.minkulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/a/NSPC%CC%8C.pdf>

²⁹ Isto.

³⁰ Isto, str.22.

³¹ Isto, str. 22.

³² Isto, str. 22-23.

³³ Isto, str. 23.

Osiguravanje povećanja dostupnosti knjiga i drugih čitateljskih materijala treći je glavni strateški cilj koji se realizira kroz pet prioriteta od kojih su u tri (specifični ciljevi 3.1., 3.3., 3.4.) kao provoditelji i/ili nositelji mjera između ostalih navedene i narodne knjižnice, odnosno knjižnice i knjižničari. Sustavno ulaganje u pisce, ilustratore i prevoditelje i u njihovo djelovanje (specifični cilj 3.1) realizirati će se kroz podržavanje različitih institucija u organiziranju redovitih programa u kojima sudjeluju domaći autori (mjera 3.1.1) te osmišljavanje i provođenje natječaja za mlade pisce, ilustratore i prevoditelje (mjera 3.1.2.).³⁴

Veća dostupnost knjiga (specifični cilj 3.3.) putem svih vrsta knjižnica³⁵ trebala bi prema *Strategiji* ostvariti kroz dvije mjere, a to su osiguravanje alternativnih načina dolaska do knjiga za populaciju kojoj nisu na raspolaganju knjižnične usluge u mjestu stanovanja ili u mjestu boravka (mjera 3.3.1.) i omogućavanje djeci i mladima do 18 godina besplatno korištenje usluga narodnih knjižnica (mjera 3.3.2.).³⁶ Za razliku od svih dosada navedenih mjera za čiju su realizaciju zaduženi i drugi čimbenici, odnosno institucije, nositelji, tj. provoditelji posljednjih dviju mjera su narodne i druge vrste knjižnica (mjera 3.3.1.) ili samo narodne knjižnice (mjera 3.3.2.).

Povećanje objavljivanja i osiguravanje dostupnost čitalačkih materijala za osobe s poteškoćama u čitanju (specifičan cilj 3.4.) predviđeno je putem osiguravanja za nakladnike i knjižničare edukacije o kriterijima koje trebaju zadovoljavati čitalački materijali za osobe s poteškoćama u čitanju standardnog (crnog) tiska (mjera 3.4.2.).³⁷ Ovo je ujedno i jedina od gore navedenih mjera za koju nije predviđeno kontinuirano provođenje tijekom petogodišnje provedbe *Strategije*, već joj je za realizaciju zadan rok od 2017. do 2018. što znači da bi u ovom trenutku već trebala biti provedena.

³⁴ Isto, str. 23.

³⁵ Isto, str.18

³⁶ Isto, str. 24.

³⁷ Isto, str. 24.

3. Čitanje

Za razliku od slušanja i govorenja, čitanje nije prirođena ljudska sposobnost.³⁸ Ljudski je mozak evolucijom „postao sposoban vizualnu identifikaciju predmeta preraditi u sposobnost čitanja znakova potrebnih za dešifriranje slova, riječi i značenja za koje te riječi stoje.“³⁹ Međutim, iako je netko naučio čitati to ne znači da može pročitati i shvatiti svaki tekst.⁴⁰ Kako bi osoba bila čitalački pismena uz elementarnu pismenost potrebno je izgraditi vezu između čitanja i razumijevanja koje su međusobno isprepletene te tako omogućavaju većinu korisnih funkcija čitanja.⁴¹ Čitajući pojedinac promišlja o situacijama s kojima se nije nužno susreo u životu te se upoznaje s društvenim i prirodnim fenomenima čije će mu shvaćanje olakšati život. Također, razvija sposobnost povezivanja i rješavanja problema.⁴² Na taj način čitanje omogućuje razvoj svake osobe koja mu se posveti. Iako mnogi smatraju čitanje individualnom aktivnošću, povijest svjedoči da su se čitanje i rasprave o pročitanoj često odvijale u grupama.

3.1. Čitanje u grupi

Čitanja u grupi uobičajena su pojava u prošlosti. Već se u antičkoj Grčkoj i Rimu njegovala kultura javnih čitanja. Već u 4. st. pr. Kr. u Platonovoj Akademiji vođene su rasprave o pročitanim djelima među studentima i nastavnicima koji su na taj način tvorili svojevrsne čitateljske grupe.⁴³ U helenističko su se doba u čuvenoj Aleksandrijskoj knjižnici održavala javna čitanja, a taj se običaj, navodi Aleksandar Stipčević, kasnije prenio u Rim gdje su se nova literarna ostvarenja promovirala javnim čitanjem – često od strane profesionalnih recitatora – pred znatiželjnom publikom.⁴⁴ U srednjovjekovlju se kultura javnih čitanja održavala preko crkvenih redova, pri čemu većih diskusija o pročitanoj nije bilo, a tek se pojavom tiskarskoga stroja počinju razvijati čitateljska društva nalik današnjima.⁴⁵ Iako se kultura knjige i čitanja njegovala prvenstveno u višim i obrazovanim slojevima, pojava tiskarskoga stroja omogućila je proizvodnju tzv. knjiga za puk, tj. knjiga čija izradba nije bila pretjerano kvalitetna (jeftin papir, loš uvez i sl.), a čiji je sadržaj težio biti istodobno i poučan i zabavan.⁴⁶ Te su se knjige

³⁸ Peti-Stantić, A. Čitanjem do (spo)razumijevanja : od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb : Naklada Ljevak, 2019. Str. 45.

³⁹ Isto, str. 48.

⁴⁰ Isto, str. 43.

⁴¹ Isto, str. 43-44.

⁴² Isto, str. 44.

⁴³ Plevnik, D. Tolle lege. Za slobodu čitanja. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 104.

⁴⁴ Stipčević, A. Povijest knjige. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica hrvatska, 2006. Str. 110.

⁴⁵ Plevnik, D. Nav. dj., str. 107-108.

⁴⁶ Stipčević, A. Nav. dj., str. 471.

tiskale u relativno visokim nakladama, a u kontekstu čitateljskih grupa i čitanja u grupi značajne su jer su se najčešće čitale u obiteljskim krugovima, pri čemu je broj nepismenih slušatelja premašivao broj osposobljenih čitatelja.⁴⁷ Dok su se čitateljski apetiti nižih društvenih slojeva zadovoljavali knjigama za puk, almanasima i kalendarima i sličnim štivima prilagođenima njihovoj svakodnevnici, viši su društveni slojevi svoje zadovoljavali u probranom društvu na salonskim okupljanjima.

Francuski saloni imaju dugu tradiciju, od 16. pa sve do 20. stoljeća, a vrhunci njihova djelovanja vežu se uz 17. i 18. stoljeće.⁴⁸ Ti su saloni imali važnu ulogu jer su okupljali intelektualnu elitu toga doba, pri čemu je istaknuto mjesto pripadalo dijalozima i razmjeni ideja. Najpoznatije salone vodile su uvažene članice društva, ispočetka aristokratkinje, a potom i bogate građanke.⁴⁹ U salonima su se redovito organizirale zabave, druženja i plesovi,⁵⁰ a neki od poznatijih salona bili su *Hôtel de Rambouillet* koji je osnovala Madame Rambouillet, zatim *Société du Samedi* na čelu s Madeleine de Scudéry te saloni Madame de Sévigné, Madame de Lafayette i Madame de Staël.⁵¹ Mnoge od voditeljica ovih salona, osim što su ugošćavale istaknute književnike i mislioce svoga vremena, i same su se okušale u literarnom stvaralaštvu.⁵² U 18. stoljeću u Velikoj Britaniji djeluje veći broj muških čitateljskih grupa. Hartley kao najstariju navodi *The Dalton Book Club* osnovanu 1764. godine koja je i danas aktivna.⁵³

U 19. stoljeću u Sjedinjenim Američkim Državama počinju se organizirati ženski klubovi koji su dijelom ili u potpunosti bili posvećeni čitanju i razgovorima o književnosti. Među prvim ženskim klubovima bili su *Sorosis* iz New Yorka i *The New England Women's Club* iz Bostona, osnovani 1868. godine.⁵⁴ Ženski čitateljski klubovi omogućili su ženama u zajednici da pronađu mjesto na kojemu će u ugodnom okruženju razvijati svoje organizacijske vještine, sudjelovati u ozbiljnim raspravama i graditi svoje samopouzdanje.⁵⁵ Zanimljivo je što su ti ženski klubovi često sudjelovali u hvalevrijednim inicijativama za unaprjeđenje života u

⁴⁷ Isto, str. 468.

⁴⁸ Salon. // Hrvatska enciklopedija. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=54218>

⁴⁹ Isto.

⁵⁰ Plevnik, D. Nav. dj., str. 108.

⁵¹ Isto, str. 108-109. i 113.

⁵² Isto, str. 108-110.

⁵³ Hartley, J. Nav. dj., str. 26.

⁵⁴ Long, E. Book clubs : women and the users or reading in everyday life. Chicago : University of Chicago Press, cop. 2003. Str. 35

⁵⁵ Isto, str. 47.

svojoj zajednici.⁵⁶ Tako su upravo oni zaslužni za osnivanje velikog broja narodnih knjižnica u Sjedinjenim Američkim Državama.⁵⁷ U Houstonu je 1885. godine osnovan *Ladies Reading Club* koji imao važnu ulogu u osnivanju narodne knjižnice u Houstonu.⁵⁸ Taj je klub zajedno sa *City Federation of Women's Clubs* osigurao sredstva od grada te zemljište kako bi ispunili uvjete Andrewa Carnegiea, koji je pristao financirati izgradnju zgrade knjižnice.⁵⁹ Godine 1904. otvorena je *Houston Lyceum and Carnegie Library* čije je ime kasnije promijenjeno u *Houston Public Library*.⁶⁰

U kontekstu hrvatske čitateljske kulture treba izdvojiti *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* (1756.) Andrije Kačića Miošića, izrazito popularno djelo koje je u Dalmaciji imalo važnu društvenu ulogu kod seoskog stanovništva jer ga se običavalo javno čitati, nakon čega bi slušatelji komentirali pročitano.⁶¹ U 19. stoljeću hrvatski su preporoditelji poticali na javna čitanja u krugu obitelji, u crkvama i na javnim mjestima jer su se na taj način širile društvene i političke ideje.⁶² Tijekom 20. stoljeća, u razdoblju između svjetskih ratova praksa grupnog čitanja se nastavila, čemu svjedoči poziv iz časopisa *Seljačka sloga* da njezini ogranci kupe skupa sabrana djela Antuna Radića kako bi se čitala grupama seljaka,⁶³ dok su u godinama nakon Drugoga svjetskog rata članovi Komunističke partije organizirali kružoke na kojima su se tumačile zasade marksističke doktrine.⁶⁴

Razvojem novih medija članovi zajednica čitatelja više nisu nužno morali biti fizički prisutni na jednome mjestu. Godine 1996. američka televizijska voditeljica Oprah Winfrey pokrenula je čitateljski klub *Oprah's Book Club* kao dio svoje popularne emisije *The Oprah Winfrey Show*.⁶⁵ Svaki mjesec voditeljica bi svojim gledateljima najavila knjigu koju će čitati tijekom sljedećeg mjeseca. Izbor je temeljila na knjigama koje je sama već pročitala, a jedina knjiga koju je čitala zajedno sa svojim gledateljima bila je *Ana Karenjina* u ljeto 2004.

⁵⁶ Isto, str. 52.

⁵⁷ Isto.

⁵⁸ Isto, str. 35.

⁵⁹ Isto, str. 57.

⁶⁰ Ladies Reading Club (Houston). // Texas State Historical Association. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <https://tshaonline.org/handbook/online/articles/vwlad>

⁶¹ Stipčević, A. Socijalna povijest knjige u Hrvata : od početka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas. Knjiga III. Zagreb : Školska knjiga, 2008. Str. 310.

⁶² Isto, str. 306.

⁶³ Isto, str. 310.

⁶⁴ Isto, str. 311.

⁶⁵ Hartley, J. The reading groups book. 2002-2003 ed. Oxford ; New York : Oxford University Press, 2002. Str. 4.

godine.⁶⁶ Tijekom čitanja Winfrey je na svojim mrežnim stranicama omogućila razne popratne sadržaje koji su olakšavali čitanje te mogućnost komentiranja i razmjene iskustava prilikom čitanja.⁶⁷ Po završetku roka određenog za čitanje posvetila bi segment emisije pročitanoj knjizi ugošćavajući autore i/ili prikazujući prigodne reportaže. O tome koliko je snažan bio utjecaj ove televizijske voditeljice govori podatak da je svaka knjiga koju bi najavila kao izbor za svoj čitateljski klub ubrzo bila rasprodana u knjižarama,⁶⁸ a knjižari su na njih stavljali naljepnice kojima su označavali da je knjiga bila ili je trenutačno izbor čitateljskog kluba. Na taj je način nastao takozvani *Oprahin efekt*.⁶⁹ Nakon što je odlučila čitateljski klub izostaviti iz emisije, Winfrey je svoj interes za knjigu i čitanje nastavila dijeliti putem službene mrežne stranice Oprah.com, YouTube kanala te na društvenoj mreži za čitatelje Goodreads. Tako je 2012. godine pokrenula *Oprah's Book Club 2.0*.⁷⁰

YouTube je u posljednjih nekoliko godina postao platforma na kojoj se formiraju zajednice ljudi koje povezuju zajednički interesi. Jedna od takvih zajednica je tzv. *BookTube* – zajednica čitatelja i ljubitelja knjiga koji iznose vlastite dojmove o pročitanoj štivi i ponekad organiziraju čitateljske klubove za svoje pretplatnike. U tom kontekstu zanimljiva je pojava pod nazivom *readathone*, koja predstavlja svojevrsni izazov pretplatnicima jer se održavaju kako bi u određenom vremenskom periodu pročitali odabrane knjige ili knjige koje čitatelji odabiru sami u skladu s određenim zahtjevima (npr. pročitaj cijelu knjigu na otvorenom). Takve aktivnosti uključuju i korištenje društvenih mreža poput Twittera, Facebooka i Instagrama na kojima se također odvija interakcija sudionika. Osim kanala koji su primarno posvećeni knjizi i čitanju, na čitateljske klubove možemo naići i na kanalima izrazito popularnih *influencera* kojima knjiga i čitanje nisu u prvome planu. Tako je, primjerice, Felix Kjellberg, na YouTubeu poznatiji kao PewDiePie, 2018. godine počeo razglašavati svoje čitateljske interese i raspravljati o pročitanim knjigama sa svojih tada 60 milijuna pretplatnika⁷¹, dok se Zoë Sugg – koja je popularnost stekla kao Zoella, a čiji kanal ima više

⁶⁶ Collins, J. *Bring on the books for everybody : how literary culture became popular culture*. Durham and London : Duke University Press, 2010. Str 90.

⁶⁷ Isto, str. 91-92.

⁶⁸ Isto, str. 87.

⁶⁹ Oprah effect. // BusinessDictionary. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <http://www.businessdictionary.com/definition/Oprah-effect.html>

⁷⁰ Oprah's Book Club 2.0. // Wikipedia : the free encyclopedia. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Oprah%27s_Book_Club_2.0

⁷¹ MacInnes, P. What's up PewdiePie? The troubling content of YouTube's biggest star. // The Guardian. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2018/apr/05/whats-up-pewdiepie-the-troubling-content-of-youtubes-biggest-star>

od 11 milijuna pretplatnika – udružila s knjižarom WHSmith kako bi osnovala čitateljski klub⁷².

Kulturu čitateljskih klubova, iako sve rjeđe, njeguju novine i časopisi. Primjera radi, spomenut ćemo čitateljski klub britanskoga *The Guardian*a, čiji voditelj Sam Jordison svaki mjesec čitateljima daje priliku da odaberu koja će se knjiga čitati, a nakon odabira osigurava sve potrebne informacije o autoru i organizira *live web chat* s autorom.⁷³

Ovaj kratak pregled koji donosi samo neke primjere čitanja u grupama pokazuje koliko je dijeljenje čitanja i pročitane bilo važno u životima ljudi i kako se ta praksa mijenjala kroz povijest. Iako nisu svi provodili te aktivnosti iz istog razloga, neosporan je njihov utjecaj na zajednice i razvoj same čitateljske kulture.

4. Čitateljski klubovi

Kako je obrazovanje postajalo sve dostupnije, a knjige i novine svojom cijenom pristupačnije, čitanje se polako transformiralo u individualan čin. Takvom shvaćanju čitanja pomogao je i razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije koja je omogućila nove načine komuniciranja.⁷⁴ Današnji način života omogućava kratka razdoblja posvećena čitanju za koja se najčešće vrijeme pronalazi u pauzama od posla ili drugih obveza.⁷⁵ Čitateljski klubovi postali su popularni upravo zbog toga što predstavljaju mjesta na kojima se socijalizira i razgovara o pročitanoj te na taj način njeguje kultura knjige i čitanja.

Čitateljski klub ili čitateljsku grupu⁷⁶ čini skupina ljudi koja se redovito okuplja kako bi razgovarala o pročitanoj knjizi.⁷⁷ Kao idealan broj članova navodi se dvanaest, jer omogućava da se svi osjećaju ugodno i imaju vremena iznijeti svoje mišljene, a da je istodobno

⁷² Blaire, O. Zoella sends book sales rocketing after launching reading club : one book has seen its sales increase by 94 per cent. // The Independent. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <https://www.independent.co.uk/news/people/zoella-youtube-book-club-sales-rocket-a7074886.html>

⁷³ Reading group. // The Guardian. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/books/series/reading-group>

⁷⁴ Stipčević, A. Socijalna povijest knjige u Hrvata : od početka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas. Knjiga III. Zagreb : Školska knjiga, 2008. Str. 311.

⁷⁵ Lyons, M. The history of reading from Gutenberg to gates // The European Legacy : Toward New Paradigms 4, 5(1999), str. 50. DOI: <https://doi.org/10.1080/10848779908579994>

⁷⁶ Autorica Ivana Bašić razlikuje pojmove čitateljska grupa i čitateljski klub, odnosno pojam grupa smatra užim pojmom od kluba. Tako unutar jednog kluba mogu postojati manje grupe koje imaju slične interese. Međutim, s obzirom na to da se u ostatku literature ovi pojmovi koriste kao sinonimi, tako će biti korišteni i u ovome radu.

⁷⁷ Bašić, I. O čitateljskim grupama : metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Zagreb : Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, 2014. Str. 27.

postignuta dinamika u razgovoru između ljudi koji se, barem na početku, ne poznaju.⁷⁸ Voditelji čitateljskih klubova smatraju da je poželjno da na prvom sastanku bude što više zainteresiranih jer će se ionako s vremenom taj broj smanjiti.⁷⁹ Kriteriji za osnivanje čitateljskih klubova su raznovrsni, a među najčešćima su dob, spol ili neki zajednički interes, odnosno tema ili žanr.⁸⁰ U literaturi se navode različita mjesta okupljanja za koja je jedino važno da se radi o prostoru koji odgovara potrebama članova i omogućava im da se posvete jedni drugima i razgovoru o knjizi. Neka od njih su privatni domovi, knjižnice, knjižare, kafići i restorani. Većina čitateljskih klubova, u mjeri u kojoj im prostor to dopušta, prakticira donošenje hrane i pića na sastanke.⁸¹ Također, poželjno je da sastanci svaki put budu u isto vrijeme i na istom mjestu. Što se tiče organizacije i pravila kluba oni u potpunosti ovise o voditelju i članovima. Iako je na grupi da odluči hoće li imati voditelja, hoće li svatko u određenom razdoblju obnašati tu funkciju, ili ga pak uopće neće imati, uloga voditelja sastanaka vrlo je važna, a ona najbolje odgovara osobama koje osim želje i ljubavi prema čitanju imaju razvijene organizacijske sposobnosti.⁸² Upravo je voditelj kluba najčešće taj koji otvara sastanke i priprema materijale, kratko predstavlja autora i pročitano djelo te priprema pitanja o kojima će se raspravljati.⁸³ Stoga su mnogi nakladnici i novine počeli nuditi pripremljene materijale koji će olakšati članovima kluba čitanje i diskusiju o knjizi te reducirati vrijeme potrebno za organizaciju sastanka.⁸⁴ Popularnost čitateljskih klubova dovela je i do toga da čitateljski klubovi plaćaju profesionalne voditelje.⁸⁵ Voditelj je ujedno i moderator rasprave koji brine da ne dođe do pretjeranog udaljavanja od teme i da svaki član dobije dovoljno vremena za iznošenje svoga mišljenja.⁸⁶

Jedan od najvažnijih segmenata čitateljskog kluba je upravo knjiga koju članovi čitaju. Postoje dva osnovna modela čitateljskih grupa – *single-title* i *multi-title* grupe. U *single-title* grupama svi čitaju istu knjigu što na susretu omogućava dubinsku analizu teksta. Sudionici imaju priliku usporediti na koji se način razlikuju njihova mišljenja o pročitanoj te tako bolje upoznaju jedni druge, ali i preispituju vlastite stavove.⁸⁷ Za razliku od *single-title* grupa, *multi-title* grupe čitaju različite knjige na istu temu. U tim se grupama prakticira čitanje fikcije i

⁷⁸ Isto, str. 64-65.

⁷⁹ Isto, str. 64.

⁸⁰ Isto, str. 54-57.

⁸¹ Isto, str. 80.

⁸² Isto, str. 68.

⁸³ Isto, str. 68-69.

⁸⁴ Hartley, J. Nav. dj., str. 6

⁸⁵ Isto, str. 117-118.

⁸⁶ Bašić, I. Nav. dj., str. 70.

⁸⁷ Isto, str. 52

nefikcije te se rasprava temelji upravo na temi knjiga, s puno manjim fokusom na osobni doživljaj čitatelja.⁸⁸ Neovisno o kojem se modelu radi odabir knjige koja će se čitati zahtjevan je zadatak. Pri odabiru knjige za čitanje mogu uvelike pomoći popisi nagrađivanih knjiga, *bestsellera* i klasika, preporuke s mrežnih stranica namijenjenih ljubiteljima knjiga ili se odabir može temeljiti na osobnim preporukama. Istraživanje u Velikoj Britaniji pokazalo je da se u čitateljskim grupama čita raznolika literatura.⁸⁹ Sudionici čitateljskih klubova često navode kako knjige koje se jednom dijelu članova svide, a drugome ne, postaju povod najboljim raspravama.⁹⁰ Voditelji čitateljskih klubova, koji su nerijetko ujedno i knjižničari, moraju prihvatiti književni ukus članova, a ne se prikloniti kritikama čitateljskih klubova koje klubove percipiraju kao mjesta na kojima se ne čita kvalitetna literatura. Prema riječima Lionela R McColvina potrebno je prihvatiti da „ono što za jednu osobu nema vrijednost možda bude od velike pomoći drugoj, da u nesavršenom svijetu nesavršenih čitatelja postoji mjesto za nesavršene knjige.“⁹¹ Važno je pronaći knjigu koju će svi željeti pročitati bez obzira na to kakvo će mišljenje o njoj oformiti po završetku čitanja. S vremenom čitatelji postaju samostalniji pri odabiru knjiga jer točno znaju što je primjerena knjiga za njihov klub.⁹²

Struktura i pravila čitateljskih klubova temelje se na međusobnom dogovoru članova i pružaju im osjećaj stabilnosti i pripadanja.⁹³ Sudjelovanje u čitateljskom klubu zahtijeva redovito „kretanje“ između samostalnog bavljenja tekstem i kolektivne interpretacije.⁹⁴ Kroz uspostavljenu rutinu čitanja i redovito okupljanje te diskusiju članovi si osiguravaju vrijeme u kojem se bave vlastitim književnim interesima i zadovoljavaju potrebu za društvom.⁹⁵ Čitateljski klubovi su intelektualno stimulirajući te omogućavaju razvoj ideja, bolje razumijevanje i oblikovanje identiteta u ugodnom i sigurnom okruženju.⁹⁶ Grupe također kroz čitanje i diskusije stvaraju vlastitu povijest te tako obogaćuju svaki sljedeći susret.⁹⁷

⁸⁸ Isto.

⁸⁹ Hartley, J. Nav. dj., str. 154-155.

⁹⁰ Isto, str. 79.

⁹¹ McColvin R. L. The purposes and values of a library service. // Public library puprose : a reader / edited by Barry Totterdell. London ; Hamden, Conn. : Clive Bingley : Linnet books, cop. 1978. Str. 37.

⁹² Bašić, I. Nav. dj., str. 71.

⁹³ Howie, L. Ritualising in book clubs : implications for evolving occupational identities. // Journal of Occupational Science, 10, 3(2003), 134. i 137. DOI: <https://doi.org/10.1080/14427591.2003.9686520>

⁹⁴ Isto, str. 135.

⁹⁵ Isto, str. 136.

⁹⁶ Clarke, R.; Hookway, N.; Burgess, R.; Reading in community, reading for community : a survey of book clubs in regional Australia. // Journal of Australian Studies 41, 2(2017), 181-182. DOI: 10.1080/14443058.2017.1312484

⁹⁷ Hartley, J. Nav. dj., str. 82.

5. Čitateljski klubovi u narodnim knjižnicama

Narodne se knjižnice iz nekoliko razloga nameću kao idealno mjesto za osnivanje čitateljskog kluba. One osiguravaju prostor i knjige te u zajednici imaju ulogu mjesta okupljanja. Također, radi se o ustanovi kojoj je jedna od temeljnih zadaća promicanje čitanja i pismenosti. Iako je u praksi situacija mnogo složenija većina narodnih knjižnica sudjeluje u programima promicanja čitanja u onoj mjeru u kojoj im prilike to dopuštaju i kroz svoj rad nastoje zadovoljiti potrebe korisnika i uočiti one potrebe kojih oni sami možda nisu svjesni. Kada se govori o čitateljskim klubovima kao sastavom dijelu rada mnogih narodnih knjižnica potrebno je istaknuti da je njihov potencijal uočen i u široj knjižničarskoj zajednici te je 2014. godine Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara organizirao radionicu *Povijest, osnivanje, organizacija, provođenje rada u čitateljskim klubovima* u Koprivnici, a dvije godine kasnije u istome gradu radionicu *Čitateljski klubovi: rast i razvoj, problemi i izazovi, uspjesi i mogućnosti*.⁹⁸ Trenutačno je u sklopu Modula II. Knjižnične službe i usluge u pripremi prva radionica, *Čitateljski klubovi: povijest, osnivanje, organizacija, provođenje rada u čitateljskim klubovima*, koja će se održati u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula.⁹⁹

U ovome će poglavlju biti predstavljeni neki od čitateljskih klubova hrvatskih narodnih knjižnica. Navedeni primjeri nikako nisu svi čitateljski klubovi koji trenutačno djeluju, ali se po nekim svojim obilježjima među njima ističu. Također, s obzirom na to da često dolazi do gašenja čitateljskih klubova i osnivanja novih u radu će biti spomenuti i čitateljski klubovi koji više nisu aktivni, ali su iz nekog razloga vrijedni da ih se u ovome kontekstu istakne.

Osnivanje čitateljskih klubova u narodnim knjižnicama često je inicirano od samih knjižničara, no ponekad oni nastaju na zahtjeve korisnika ili pak kroz suradnju sa srodnim ustanovama. Godine 2001., u Gradskoj knjižnici Rijeka na poticaj dviju tinejdžerki te uz potporu knjižničarke Verene Tibljaš osnovan je *Book cafe Moljac*. Klub je osnovan u sklopu projekta *Mladi za mlade*, a s djelovanjem je nastavio sve do 2011. godine, čime je postao najdugovječniji čitateljski klub ove knjižnice. *Moljac* je uvršten u IFLA-ine *Smjernice za knjižnične usluge za mlade* kao primjer dobre prakse.¹⁰⁰ *Studentski čitateljski klub (SČK)* u istoj

⁹⁸ Gašpar, I.; Dravinski, P.; Krulić Gačan, M. Održana CSSU radionica „Čitateljski klubovi“. // HKD Novosti 69(2016). [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/1192>

⁹⁹ II.7. Čitateljski klubovi: povijest, osnivanje, organizacija, provođenje. // Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <http://cssu.nsk.hr/tecajevi/citateljski-klubovi-povijest-osnivanje-organizacija-provođenje/>

¹⁰⁰ Tibljaš, V. Živo(s)t čitateljskih klubova u Gradskoj knjižnici Rijeka. // HKD Novosti 62(2014). [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/893>

je Knjižnici osnovan 2012. godine kada je studentica hrvatskog jezika i književnosti Tina Kovačić na Facebook stranici knjižnice izrazila želju za pokretanjem studentskog čitateljskog kluba. Uz pomoć knjižničarke Verene Tibljaš pokrenula je klub za koji je interes bio toliko velik da se morao podijeliti u nekoliko manjih grupa. Članovi ovoga čitateljskog kluba volonterski su se uključili u rad mnogih drugih programa knjižnice.¹⁰¹ Već sljedeće godine osnovan je još jedan poseban čitateljski klub Gradske knjižnice Rijeka – *Biblioklub*. Čitateljski klub bibliobusa Gradske knjižnice Rijeka razvio se kroz suradnju sa sedam osnovnih škola i jednom područnom. Namijenjen je mlađim tinejdžerima koje svake godine okuplja na zajedničkom susretu s književnikom.¹⁰² Godine 2017. osnovan je *Biblioklub veliki* u suradnji s nastavnicima Osnovne škole Rudolfa Strohala Lokve.¹⁰³ Gradska knjižnica Rijeka prednjači u broju čitateljskih klubova i unaprjeđenju njihova rad. U rubrici *Magazin* svojih mrežnih stranica objavljuju tekstove poput *Čitateljski klub: upute za početnike* te *Čitateljski klub: upute za voditelje*, uz to na blogu *Čitateljski osvrti* moguće je pročitati dojmove o knjigama koje su se čitale u čitateljskim klubovima riječke Knjižnice.¹⁰⁴

Prvi čitateljski klub Knjižnica grada Zagreba je *Spajalica*, klub koji je s radom započeo u listopadu 2012. godine, a koji je još uvijek aktivan i okuplja umirovljene i aktivne knjižničare te sve druge zaljubljenike u knjigu.¹⁰⁵ Godine 2013. u Knjižnici Ivane Brlić Mažuranić osnovana su dva posebno zanimljiva čitateljska kluba – *Na tragu klasika* i *KaLibar*.¹⁰⁶ Iako ovi klubovi nisu prvi niti jedini koji djeluju, odnosno koji su djelovali u Knjižnici Ivane Brlić Mažuranić njihova se posebnost nalazi u tome što ih je knjižničarka Mirta Šimić pokrenula kroz suradnju s nakladničkim kućama *Disput* i *Algoritam*, odnosno klubovi nose naslove njihovih nakladničkih cjelina te su se čitale upravo knjige koje im pripadaju.¹⁰⁷ Iste godine, od strane knjižničara Ivana Babića u Knjižnici Sesvete, pokrenuta je mreža čitateljskih klubova *ČITAFORA*. Radi se o mreži čitateljskih klubova u četiri knjižnice na području Sesveta –

¹⁰¹ Isto.

¹⁰² Biblioklub. // Gradska knjižnica Rijeka. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Biblioklub>

¹⁰³ Biblioklub veliki. // Gradska knjižnica Rijeka. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-mlade-i-odrasle/Biblioklub-veliki>

¹⁰⁴ Čitateljski osvrti. // Magazin Gradske Knjižnice Rijeka. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <https://gkr.hr/Magazin/Citateljski-osvrti>

¹⁰⁵ Ciglar, S. Čitateljski klub Spajalica. // Hrčak : glasilo Hrvatskog čitateljskog društva : čitateljske grupe i klubovi u Hrvatskoj 48/49(2014), 7. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: https://issuu.com/hrcak_hcd/docs/48_49_12_2014

¹⁰⁶ Kelava, I.; Šimić, M. Čitateljski klubovi Knjižnice Ivane Brlić Mažuranić u stvarnom i virtualnom svijetu. // Hrčak : glasilo Hrvatskog čitateljskog društva : čitateljske grupe i klubovi u Hrvatskoj 48/49(2014), 6. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: https://issuu.com/hrcak_hcd/docs/48_49_12_2014

¹⁰⁷ Bašić, I. Nav. dj., str. 22.

Knjižnica Sesvete, Knjižnica Jelkovec, Knjižnici Selčina i Knjižnici Dubec – osnovanoj prvenstveno s ciljem ostvarenja suradnje te poticanja što većeg broja članova na uključivanje u njihov rad. Ovaj čitateljski klub ima i vlastiti Savjet kluba koji uključuje voditelje knjižnica u kojima se klubovi sastaju te, ovisno o razdoblju, književnike, novinare, prevoditelje itd.¹⁰⁸ ČITAFORA već šestu godinu zaredom organizira *Natječaj za najljepše ljubavno pismo* namijenjen učenicima osnovnih i srednjih škola te odraslima.¹⁰⁹ U zimskom semestru akademske godine 2013./2014. skupina studenata s Filozofskog Fakulteta u Zagrebu u sklopu kolegija *Društveno korisno učenje* u Dječjoj knjižnici Marina Držića pokrenula je čitateljski klub *Knjigotron*.¹¹⁰ Kroz suradnju s knjižničarkom Anom Pavlek razvio se klub namijenjen osnovnoškolcima između 10 i 13 godina.¹¹¹ Ovaj je projekt potaknuo i roditelje sudionika na volontersko uključivanje, pa su tako roditelji jednoga člana zaslužni za dizajn logotipa te su inicirali pokretanje njegove mrežne stranice.¹¹² Kao posljednji izdvojen primjer u Knjižnicama grada Zagreba je *Crna kutija*, čitateljski klub koji svoj format rada naziva čitateljskim radionicama. Ovaj čitateljski klub osnovan 2014. godine suradnjom Knjižnice Medveščak i udruge Blaberon još uvijek je aktivan i redovito provodi radionice u prostoru Knjižnice.¹¹³ U *Strateškom planu Knjižnica grada Zagreba 2014. - 2020.* navodi se kako će se težiti osnivanju čitateljskih klubova namijenjenih invalidnim osobama, osobama treće životne dobi te beskućnicima kako bi im se poboljšala kvaliteta života i integriralo ih se u društvo.¹¹⁴

Vrlo važan pomak u organizaciji čitateljskih klubova predstavljaju čitateljski klubovi za slijepu i slabovidne osobe. Udruga slijepih Koprivničko-križevačke županije i Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica 2014. godine pokrenule su prvi čitateljski klub za slijepu u Hrvatskoj pod nazivom *Šišmiš* koji je dio programa psihosocijalne rehabilitacije slijepih

¹⁰⁸ Kulturni četvrtak u Sesvetama. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-sesvete/kulturni-cetvrtak-u-sesvetama/7724>

¹⁰⁹ 6. Natječaj za najljepše ljubavno pismo. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/6-natjecaj-za-najljepse-ljubavno-pismo/50679>

¹¹⁰ Društveno korisno učenje. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/djecja-knjiznica-marina-drzica/programi-i-projekti/drustveno-korisno-ucenje/39808>

¹¹¹ O čitateljskom klubu. // Knjigotron. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://knjigotron.org/klub/>

¹¹² Pavlek, A. Realni i virtualni Knjigotron. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: https://www.google.com/search?q=realni+i+virtualni+knjigotron&rlz=1C1AZAA_enHR754HR765&oq=realni+i+virtualni+knjigotron+&aqs=chrome..69i57.6837j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8

¹¹³ Čitateljske radionice "Crna kutija". // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/citateljski-klubovi/citateljske-radionice-crna-kutija/13959>

¹¹⁴ Strateški plan Knjižnica grada Zagreba 2014. - 2020. // Knjižnice grada Zagreba – Issuu. [citirano: 2019-08-06]. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/strate_ki_plan_knji_nica_grada_z

osoba.¹¹⁵ Sljedeće godine osnovana su čak dva čitateljska kluba namijenjena slijepim i slabovidnim osobama. Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ iz Karlovca pokrenula je *Bijelu sovu*,¹¹⁶ dok je suradnjom Udruge slijepih Sisak i Narodne knjižnice i čitaonice „Vlado Gotovac“ Sisak pokrenut *Čitateljski klub za slijepu i slabovidne osobe*¹¹⁷. Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar i Udruga slijepih Bjelovar 2017. godine osnivaju čitateljski klub *Homer*.¹¹⁸ Ovi čitateljski klubovi osim što provode svoje redovite sastanke, nerijetko organiziraju zajedničke sastanke te sastanke s drugim čitateljskim klubovima.

Kao primjer dobre prakse zasigurno se može navesti i Gradska knjižnica „Ivan Vidali“ s Korčule koja je povezala čitateljski klub koji djeluje unutar nje i *Međunarodni čitateljski klub* koji okuplja doseljenike na Korčulu.¹¹⁹ U 2018. godini zajedno su održali dva susreta, a Knjižnica služi i kao prostor za susrete *Međunarodnog čitateljskog kluba*.¹²⁰ Knjižnica je također sudjelovala u europskom projektu *Migrirajte u knjižnicu!* u čiji je rad uključila i *Međunarodni čitateljski klub*.¹²¹

Neke narodne knjižnice uključuju čitateljske klubove u svoj ljetni program. Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica ove je godine, za razliku od većine drugih čitateljskih klubova, nastavila sa sastancima svog čitateljskog kluba *Između redaka* u srpnju i kolovožu, a kao mjesto sastanka odabrana je terasa *Le Petit Café*.¹²² Odjel za mlade Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ iz Karlovca 2017. godine organizirao je *Ljetni čitateljski klub* koji je bio namijenjen starijim tinejdžerima i mladima, a sastajao se svaka dva tjedna.¹²³ Godinu kasnije

¹¹⁵ Krulić Gačan, M. Čitateljski klubovi u Koprivnici. // Svezak : časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja : uloga knjižnice u poticanju čitanja 19, 19(2017), 27. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak19/Svezak_19_2017.pdf

¹¹⁶ Klub čitatelja za slijepu i slabovidne *Bijela sova*. // Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić". [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.gkka.hr/klub-citatelja-za-slijepu-i-slabovidne-bijela-sova/>

¹¹⁷ Čitateljski klub za slijepu. // SISAK portal. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: https://sisakportal.hr/citateljski-klub-za-slijepu/?cbg_tz=

¹¹⁸ Osnovan Čitateljski klub za slijepu i slabovidne osobe „Homer“. // Narodna knjižnica "Petar Preradović" Bjelovar. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.knjiznica-bjelovar.hr/index.php/dogadjanja/osnovan/>

¹¹⁹ Program rada u 2018. // Gradska knjižnica Ivan Vidali, Korčula. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: http://www.gk-korcula.hr/novastranica/wp-content/uploads/2016/01/program-rada-za-2018_kona%C4%8Dno.pdf

¹²⁰ Izvješće o radu. // Gradska knjižnica Ivan Vidali, Korčula. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.gk-korcula.hr/novastranica/wp-content/uploads/2016/01/IZVJESCE-2018.pdf>

¹²¹ Isto, str. 40.

¹²² Ljeto u knjižnici u znaku tajni Svemira i 50. obljetnice slijetanja na Mjesec. // Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić". [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/default_izdvojeno.asp?sid=8001

¹²³ Ljeti čitam u dvorištu. // Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić". [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.gkka.hr/ljeti-citam-u-dvoristu/>

u Gradskoj knjižnici Vukovar osnovan je ljetni čitateljski klub *BOOKeraj* prvenstveno za mlade, ali i za sve druge zainteresirane.¹²⁴

Čitateljski klubovi dio su programa rada mnogih hrvatskih narodnih knjižnica već gotovo dva desetljeća. Usprkos tome teško je doći do informacija o njima. Većina informacija koje su dostupne na mrežnim stranicama knjižnica svode se na obavijesti o osnivanju samoga kluba te ponekom sastanku ili se radi o tekstovima na različitim portalima ukoliko su popratili rad lokalne knjižnice, odnosno čitateljskog kluba. Kao što je iz navedenih primjera vidljivo Gradska knjižnica Rijeka i Knjižnice grada Zagreba imaju najveći broj čitateljskih klubova te o njima nude najviše informacija.

6. Analiza mrežnih stranica čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba

U ovome će poglavlju biti analizirane mrežne stranice čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba. Njihove se mrežne stranice nalaze u sklopu mrežnog mjesta Knjižnica grada Zagreba. Popis dvadeset i jednog čitateljskog kluba s poveznicama nalazi se u glavnom izborniku u rubrici *Naši programi*. Uz *Čitateljske klubove* u toj se rubrici nalaze i *Kalendar događanja*, *Projekti*, *Tribine* te *Mjesec hrvatske knjige*. Međutim, kako bi podaci bili što točniji bit će pregledane mrežne stranice svih Knjižnica grada Zagreba kako bi se utvrdilo postoje li još neki aktivni čitateljski klubovi. Analiza odražava stanje kakvo je bilo u razdoblju od 25. do 29. srpnja 2019. godine. Važno je napomenuti da je analiza mrežnih stranica rađena u vrijeme kada su gotovo svi čitateljski klubovi na ljetnoj stanci zbog čega se može pretpostaviti da će većina posljednje istaknute informacije imati za susrete u lipnju, zbog čega će se takvi klubovi smatrati aktivnima.

Ponajprije će se odrediti koji čitateljski klubovi imaju mrežnu stranicu posvećenu svojim čitateljskim klubovima, a koji nemaju. Nakon toga će biti provedena analiza prilikom koje se koristiti kriteriji koji se prvenstveno tiču sadržaja mrežnih stranica, odnosno informacija koje one nude. Važno je utvrditi nalaze li se na mrežnim stranicama ovih čitateljskih klubova sve bitne informacije, posebice zainteresiranim korisnicima, i odražavaju li one trenutačno stanje. Pitanja na koja se nastojao pronaći odgovor su sljedeća:

1. Koje je godine osnovan čitateljski klub?

¹²⁴ Ljetni čitateljski klub za mlade BOOKeraj. // Gradska knjižnica Vukovar. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <https://gkvu.hr/ljetni-citateljski-klub-za-mlade-bookeraj/>

Analizom godina osnutka čitateljskih klubova može se utvrditi kada se ova vrsta programa počela provoditi te koje je godine najveći broj klubova osnovan.

2. Postoje li na mrežnim stranicama podaci koji upućuju na trenutačnu aktivnost ili neaktivnost čitateljskog kluba?

U obzir pri određivanju je li klub aktivan uzimat će se najave susreta te postojanje vremenske oznake trajanja programa. Također, u obzir će se uzimati je li klub svrstan u stalne aktivnosti i ima li svoj termin u rasporedu. Ovdje je potrebno naglasiti da se zaključak o aktivnosti kluba izvodi iz podataka dostupnih na mrežnim stranicama zbog čega je moguća pogreška.

3. Koja je ciljana skupina, odnosno kome je čitateljski klub namijenjen?

Profil članova čitateljskog kluba jedna je od njegovih najvažnijih karakteristika zbog čega je tu informaciju važno istaknuti. U obzir će se uzimati izrijekom navedena ciljana skupina ili odjel u sklopu kojeg se klub održava.

4. Koji su kriteriji odabira knjiga koje se u klubu čitaju, tj. kakva se literatura čita?

Definiranje literature koja se čita korisno je potencijalnim članovima kako bi odlučili jesu li zainteresirani za sudjelovanje u programu koji knjižnica nudi.

5. Postoji li na mrežnoj stranici čitateljskog kluba popis dosada pročitano?

Dostupnost popisa pročitano može poslužiti kao još bolji uvid u aktivnost čitateljskog kluba, ali i kao mjesto za svakog zainteresiranog čitatelja koji želi pronaći već sastavljen popis knjiga.

6.1 Mrežne stranice čitateljskih klubova

Popis dvadeset i jednog čitateljskog kluba koji se nalazi pod rubrikom *Naši programi* kao čitateljske klubove koji djeluju u sklopu Knjižnica grada Zagreba navodi klubove popisane u Tablici 1. Daljnjim pregledom mrežnih stranica Knjižnica grada Zagreba pronađeno je još osam čitateljskih klubova koji su vidljivi u Tablici 2. U Knjižnicama grada Zagreba provodi se niz aktivnosti poticanja i promicanja čitanja sličnih čitateljskim klubovima, stoga su ovdje navedeni čitateljski klubovi koji se na mrežnim stranicama knjižnica upravo tako definiraju.

Čitateljski klub	Knjižnica
Spjalica	Knjižnica i čitaonica Vladimira Nazora
Iskra	Knjižnica Kajfešov brijeg
Pozitiva	Knjižnica Vrapče
Crna kutija	Knjižnica Medveščak
Matilda ¹²⁵	Knjižnica Medveščak
Algoritmov KaLibar	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Bookmarkeri	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Na tragu klasika	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Opstanak	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
H-8	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić
Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb	Knjižnica Novi Zagreb
Moj sat vremena čitanja	Knjižnica Savski gaj
Knjigotron	Dječja knjižnica Marina Držića
Čitafora	Knjižnica Sesvete
Tragači (virtualni čitateljski klub)	Knjižnica Selčina
Čitafora (Mali čitateljski klub Knjižnice Jelkovec)	Knjižnica Jelkovec
Čitafora	Knjižnica Jelkovec
Čitafora	Knjižnica Dubec
Čavrljanje o knjizi : A jeste li čitali... ? ČOK	Knjižnica Dubrava
Čitateljski klub Knjižnice Prečko	Knjižnica Prečko
Knjiga i (moj) život	Knjižnica Prečko

Tablica 1. Čitateljski klubovi navedeni u rubrici *Naši programi*

Čitateljski klub	Knjižnica
Čitateljski klub	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić
Dječji čitateljski klub	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić
Čitateljski klub za mlade	Knjižnica Dubec

¹²⁵ Klub je 2014. osnovan kao *Matilda*, ali je 2016. godine promijenio ime u *Čitatelji okruglog stola*. [citirano: 2019-07-29]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/citateljski-klubovi/citateljski-klub-citatelji-okruglog-stola-coks/13958>

Knjigoznanac	Knjižnica Savica
Makoto	Knjižnica Vrapče
Klubich	Knjižnica Vladimira Nazora
Knjigostaj : Sava kod Podsuseda	Knjižnica Podsused
Čitafora	Knjižnica Selčina

Tablica 2. Čitateljski klubovi koji nisu navedeni u rubrici *Naši programi*

Neki od čitateljskih klubova imaju mrežnu stranicu posvećenu svojim aktivnostima, dok se drugi samo navode u sklopu stalnih aktivnosti knjižnice ili pojedinih odjela. U Tablici 3. navedeni su čitateljski klubovi koji imaju vlastitu mrežnu stranicu, njih dvadeset i jedan. Potrebno je istaknuti kako poveznica na čitateljski klub *Knjigotron* odvodi na mrežne stranice koje nisu u sklopu mrežnih stranica Knjižnica grada Zagreba i koje nisu ažurirane od 2018. godine te na kojima se Klub definira kao namijenjen djeci od 10 do 13 godina.¹²⁶ Do novijih informacija o *Knjigotronu* moguće je doći pretraživanjem rubrike *Stalnih aktivnosti* Dječje knjižnice Marina Držića u sklopu mrežnih stranica Knjižnica grada Zagreba. Tamo se nalazi zasebna mrežna stranica koja navodi dvije grupe *Knjigotrona* koje se sastaju jedanput ili više puta mjesečno prema dogovoru.¹²⁷ Zbog ovih su razloga ova dva kluba, svaki zasebno, uvršteni u Tablicu 3. Također, *Tragači* iz Knjižnica Selčina dio su virtualnog čitateljskog kluba *Tragači : dječji čitateljski blog za djecu od 8 do 13 godina* koji je pokrenut 2011. godine od strane knjižničarki iz Bjelovara, Rijeke, Vinkovaca i Zadra.¹²⁸ Na blogu se nalaze preporuke knjiga, radovi djece, opisi aktivnosti koje se odvijaju u knjižnicama, obilježavaju se značajni datumi i najavljuju manifestacije vezane uz knjigu i čitanje. Na blogu stoji kako u njegovu radu sudjeluju djeca iz sljedećih knjižnica: „Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar, Gradske knjižnice Rijeka, Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, Gradske knjižnice Zadar, Knjižnica Grada Zagreba, Gradske knjižnice Đurđevac, Gradske knjižnice Vukovar i školske knjižnice iz Komletinaca“.¹²⁹

¹²⁶ O klubu. // Knjigotron. [citirano: 2019-07-27]. Dostupno na: <http://knjigotron.org/klub/>

¹²⁷ Knjigotron. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-27]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/djecja-knjiznica-marina-drzica/stalne-aktivnosti-309/stalne-aktivnosti/knjigotron-28749/28749>

¹²⁸ O nama. // Tragači : dječji čitateljski blog. [citirano: 2019-07-27]. Dostupno na:

<https://traganje.wordpress.com/o-nama/>

¹²⁹ Isto.

Čitateljski klub	Knjižnica
Spjalica	Knjižnica i čitaonica Vladimira Nazora
Iskra	Knjižnica Kajfešov brijeg
Pozitiva	Knjižnica Vrapče
Crna kutija	Knjižnica Medveščak
Čitatelji okruglog stola ČOKS (Matilda)	Knjižnica Medveščak
Algoritmov KaLibar	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Bookmarkeri	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Na tragu klasika	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Opstanak	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb	Knjižnica Novi Zagreb
Knjigotron (3., 4. i 5. razred)	Dječja knjižnica Marina Držića
Knjigotron (6., 7. i 8. razred)	Dječja knjižnica Marina Držića
Čitafora	Knjižnica Sesvete
Tragači (virtualni čitateljski klub)	Knjižnica Selčina
Čitafora	Knjižnica Jelkovec
Čitateljski klub Knjižnice Prečko	Knjižnica Prečko
Knjiga i (moj) život	Knjižnica Prečko
Knjigoznanac	Knjižnica Savica
Makoto	Knjižnica Vrapče
Klubich	Knjižnica Vladimira Nazora
Knjigostaj : Sava kod Podsuseda	Knjižnica Podsused

Tablica 3. Čitateljski klubovi sa zasebnim mrežnim stranicama

U Tablici 4. nalaze se klubovi koji su navedeni kao jedna od aktivnosti knjižnice, dakle nije im posvećena zasebna mrežna stranica nego su nabrojani uz ostale aktivnost knjižnice uz osnovne informacije ili pak bez njih. Također, u zasebnoj tablici (Tablica 5.) istaknuti su čitateljski klubovi o kojima nije moguće pronaći nikakve informacije na mrežnim stranicama knjižnica u kojima je navedeno da se održavaju.

Čitateljski klub	Knjižnica
Čitateljski klub	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić
Dječji čitateljski klub	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić
Čitateljski klub – Čitafora	Knjižnica Dubec

Čitateljski klub za mlade	Knjižnica Dubec
Čitafora – čitateljski klub	Knjižnica Selčina

Tablica 4. Čitateljski klubovi navedeni u aktivnostima knjižnice

Čitateljski klub	Knjižnica
H-8	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić
Moj sat vremena čitanja	Knjižnica Savski gaj
Čitafora – Mali čitateljski klub Knjižnice Jelkovec	Knjižnica Jelkovec
Čavrljanje o knjizi : A jeste li čitali... ? ČOK	Knjižnica Dubrava

Tablica 5. Čitateljski klubovi o kojima nisu dostupne informacije na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba

6.2. Analiza sadržaja mrežnih stranica

Iz pitanja na kojima se temelje kriteriji za analizu mrežnih stranica čitateljskih klubova doznajemo koje je godine osnovan čitateljski klub, postoje li podaci na temelju kojih je moguće odrediti je li klub trenutačno aktivan, kome je namijenjen, kakva se literatura čita i je li dostupan popis dosada pročitano. Radi lakšeg snalaženja prvo su analizirane stranice čitateljskih klubova koji imaju vlastitu mrežnu stranicu (Tablica 6.), a potom je utvrđeno koje su informacije dostupne o klubovima koji se spominju na mrežnim stranicama knjižnica zajedno s drugim aktivnostima (Tablica 7.).

Čitateljski klub	Knjižnica	Godina osnutka	Aktivan ili neaktivan	Ciljana skupina	Literatura	Popis pročitano
Spjalica	Knjižnica i čitaonica Vladimira Nazora	2012.	Aktivan	Odrasli	Da	Da (2018. i 2019.)
Iskra	Knjižnica Kajfešov brijeg	2015.	Aktivan	Tinejdžeri	Ne	Ne
Pozitiva	Knjižnica Vrapče	Nije navedena	Aktivan	Nije navedeno	Ne	Ne
Crna kutija	Knjižnica Medveščak	2014	Aktivan	Odrasli	Ne	Da (2014.-2019.) + poveznice na katalog

Čitatelji okruglog stola ČOKS (Matilda)	Knjižnica Medveščak	2014.	Aktivan	Djeca	Ne	Da (2014.-2019.) + poveznice na katalog
Algoritmov KaLibar	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić	2013.	Neaktivan	Odrasli	Da	Da (2014.-2016.) + poveznice na katalog
Bookmarkeri	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić	2014.	Neaktivan	Djeca	Ne	Da (2014.-2015.)
Na tragu klasika	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić	2013.	Neaktivan	Odrasli	Da	Da (2013.-2016.) + poveznice na katalog
Opstanak	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić	2012.	Neaktivan	Odrasli	Ne	Da (2013.-2016.) + poveznice na katalog
Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb	Knjižnica Novi Zagreb	2014.	Aktivan	Odrasli	Ne	Da (2014.-2019.)
Knjigotron (3., 4. i 5. razred)	Dječja knjižnica Marina Držića	Nije navedeno	Aktivan	Djeca	Ne	Ne
Knjigotron (6., 7. i 8. razred)	Dječja knjižnica Marina Držića	Nije navedeno	Aktivan	Djeca/tinejdžeri	Ne	Ne
Čitafora	Knjižnica Sesvete	2013.	Aktivan	Nije navedeno	Ne	Ne
Tragači (virtualni čitateljski klub)	Knjižnica Selčina	2015.	Aktivan	Djeca	Ne	Ne
Čitafora	Knjižnica Jelkovec	Ne	Aktivan	Odrasli ¹³⁰	Ne	Da (2019.)

¹³⁰ Podatak se nalazi u sklopu popisa aktivnosti Odjela za odrasle. [citirano: 2019-07-29]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-jelkovec/aktivnosti-7837/aktivnosti-za-odrasle-12175/12175>

Čitateljski klub Knjižnice Prečko	Knjižnica Prečko	Ne	Aktivan	Odrasli	Ne	Da (2013.-2019.) + poveznica na katalog za najavljeni naslov
Knjiga i (moj) život	Knjižnica Prečko	Ne	Aktivan	Odrasli	Ne	Da (navedeni su samo naslovi) + poveznice na katalog
Knjigoznanac	Knjižnica Savica	2016.	Aktivan	Djeca	Da	Ne
Makoto	Knjižnica Vrapče	Ne	Aktivan	Nije navedeno	Da	Ne + poveznica na katalog za najavljeni naslov
Klubich	Knjižnica Vladimira Nazora	2016.	Aktivan	Stariji osnovnoškolci ¹³¹	Ne	Ne
Knjigostaj : Sava kod Podsuseda	Knjižnica Podsused	Ne	Aktivan	Nije navedeno	Ne	Da (2019.) + poveznice na katalog

Tablica 6. Analiza sadržaja mrežnih stranica čitateljskih klubova

Čitateljski klub	Knjižnica	Godina osnutka	Aktivan ili neaktivan	Ciljana skupina	Literatura	Popis pročitanih
Čitateljski klub	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić	Ne	Aktivan	Odrasli	Ne	Ne

¹³¹ Podatak pronađen pod rubrikom Stalne aktivnosti Odjela za djecu i mladež. [citirano: 2019-07-29]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-vladimira-nazora/stalne-aktivnosti-453/odjel-za-djecu-i-mladez-454/454>

Dječji čitateljski klub	Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić	Ne	Aktivan	Djeca	Ne	Ne
Čitateljski klub – Čitafora	Knjižnica Dubec	Ne	Aktivan	Odrasli	Ne	Ne
Čitateljski klub za mlade	Knjižnica Dubec	Ne	Aktivan	Mladi	Ne	Ne
Čitafora – čitateljski klub	Knjižnica Selčina	Ne	Aktivan	Nije navedeno	Ne	Ne

Tablica 7. Analiza informacija dostupnih o čitateljskim klubovima bez mrežne stranice

Analiziran je dvadeset i jedan čitateljskih klub sa zasebnim stranicama te pet klubova koji nemaju zasebne stranice. Godine 2011. pokrenut je prvi čitateljski klub u kojem sudjeluju Knjižnice grada Zagreba, no radi se o virtualnom čitateljskom klubu čiji pokretač nisu bile Knjižnice grada Zagreba. Prema podacima s ovoga bloga radi se zapravo o članovima *Čitafore* iz Knjižnice Selčina, kluba osnovanog 2013. godine, koji su se pridružili *Tragačima* 2015. godine.¹³² Godine 2012. počinje osnivanje čitateljskih klubova klasičnog formata, odnosno održavanja sastanka na kojima se raspravlja o pročitanoj knjizi. Prvi klubovi bili su *Opstanak* i *Spajalica*, a već u sljedeće dvije godine osnovan je niz novih čitateljskih klubova. Iz dostupnih podataka 2013. i 2014. osnovana su četiri kluba, a taj je broj vjerojatno i veći. Iz podataka dostupnih na mrežnim stranicama jedan je klub pokrenut 2015. godine. Do 2016. trend pokretanja čitateljskih klubova smanjio se, osnovana su dva kluba, a neki su i prestali s radom. Od dvadeset i šest čitateljskih klubova za četiri postoji opravdanja sumnja da više nisu aktivni. Radi se o klubovima Knjižnice Ivane Brlić Mažuranić koji svi imaju istaknutu vremensku oznaku prema kojoj više nisu aktivni. Za *Algoritmov KaLibar*, *Na tragu klasika* i *Opstanak* kao posljednja aktivna godina navedena je 2016., a kao posljednji istaknut je susret održan 22. travnja iste godine na kojem su sudjelovala sva tri kluba. Čitateljski klub za djecu *Bookmarkeri* prema mrežnoj stranici djelovao je samo godinu dana, do 2015. godine.

¹³² Čitateljski klub Čitafora Knjižnice Selčina. // Tragači : dječji čitateljski blog. [citirano: 2019-07-29]. Dostupno na: <https://traganje.wordpress.com/2015/01/22/citateljski-klub-citafora-knjiznice-selcina/>

Kada govorimo o ciljanoj skupini čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba, najveći broj ih je namijenjen odraslim čitateljima (jedanaest klubova), zatim djeci (šest klubova) te naposljetku mladima/tinejdžerima (dva kluba). Jedna od grupa *Knjigotrona* namijenjena je učenicima 6., 7., i 8. razreda pa je teško odrediti bi li se članovi toga kluba smatrali djecom ili tinejdžerima/mladima. Od četiri kluba koja nisu definirala kome su namijenjena, dva kluba su prema popisu pročitano (*Knjigostaj*) i najavi (*Makoto*) vjerojatno namijenjeni odraslima. *Čitafora* iz Knjižnice Selčina prema informacijama s bloga *Tragači* dječji je čitateljski klub, dok je za *Klubich* navedeno da se održava na Odjelu za djecu i mladež i da je namijenjen starijim osnovnoškolcima što je teško kategorizirati. Ipak, vidljivo je kako je najmanji broj čitateljskih klubova namijenjen mladima/tinejdžerima.

Samo pet čitateljskih klubova navodi kakvu literaturu čita. *Spajalica* vrlo opširno navodi da se čita lijepa književnost, kao i *Knjigoznanac* u kojem se čitaju kraća prozna i pjesnička djela za djecu. U *Algoritmovom KaLibru* čitale su se biblioteke *Kalibar* i *Mali Kalibar*, dok su se u čitateljskom klubu *Na tragu klasika* čitale upravo knjige iz *Disputove* biblioteke istoga naziva. Knjige japanskih autora i tema posvećenih Japanu čitaju se u čitateljskom klubu *Makoto*.

Dvanaest klubova ipak na mrežnim stranicama ima postavljen popis dosada pročitano. Većina ima popise od pokretanja kluba do 2019. godine. *Spajalica* nudi popis pročitano i aktivnosti za 2018. i 2019. godinu. *Čitafora* Knjižnice Jelkovec i *Knjigostaj* imaju navedene naslove samo za 2019. godinu, a ne nude podatak o godini pokretanja kluba tako da ne možemo tvrditi radi li se o potpunim popisima pročitano ili samo naslovima pročitanim u 2019. godini. Na mrežnoj stranici kluba *Knjiga i (moj) život* nalazi se preko trideset pročitanih naslova, no nisu razvrstani prema godinama u kojima su pročitani. Sedam klubova popise pročitano povezalo je sa zapisima u mrežnom katalogu Knjižnica grada Zagreba, dok *Čitateljski klub Knjižnice Prečko* i *Makoto* to čine samo za naslov koji je sljedeći na redu za čitanje.

Prema navedenom je moguće zaključiti kako dolazak do informacija o čitateljskim klubovima Knjižnica grada Zagreba nije u potpunosti jednostavan zadatak. Vidljiva je nedovoljna ažurnost po pitanju programa čitateljskih klubova. Glavni problem proizlazi iz toga što svi čitateljski klubovi nisu navedeni pod rubrikom *Naši programi*, već ih je potrebno tražiti po mrežnim stranicama knjižnica, a same knjižnice često na nekoliko različitih mjesta nude informacije o istome programu. Mrežne stranice čitateljskih klubova uvelike se razlikuju jedna od druge po broju informacija koje nude. Neke vrlo detaljno iznose svoje aktivnosti, dok neke

nemaju više informacija od vremena održavanja aktivnosti i ciljane skupine. Iako je važna sloboda pri stvaranju sadržaja koji se postavlja na mrežne stranice čitateljskih klubova, bilo bi korisno kada bi postojale smjernice koje je informacije o programu potrebno istaknuti na vidljivom mjestu kako bi bile dostupnije i preglednije.

7. Analiza ankete upućene voditeljima čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba

Anketa je provedena kako bi se dobile informacije o aktivnosti i načinu rada čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba. Namijenjena je voditeljima čitateljskih klubova navedenih na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba pod programom *Čitateljski klubovi*, ali i svim drugim voditeljima čiji klubovi nisu navedeni, a djeluju u sklopu Knjižnica grada Zagreba. Anketa je prvotno provedena od 20. do 31. svibnja 2019., ali zbog nedovoljnog odaziva njezino je provođenje produženo do 11. lipnja 2019. godine. Matična služba Knjižnica grada Zagreba elektroničkom je poštom uputila poziv na ispunjavanje ankete svim knjižnicama koje imaju čitateljske klubove. Anketa je sastavljena pomoću alata Google obrasci te se poveznica na nju nalazila u odaslanoj poruci.

Prva tri pitanja navedena su kao obvezna jer se u njima traže opće informacije o klubu – naziv kluba i knjižnice koja ga provodi, godina osnutka te podatak o tome je li klub aktivan. Voditelji su zamoljeni da na ova pitanja odgovore i u slučaju da klub u njihovoj knjižnici više nije aktivan. Zatim slijedi petnaest pitanja od kojih je četrnaest zatvorenog tipa te jedno pitanje otvorenog tipa. Nastojalo se da pitanja budu jasna i nedvosmislena. Pet pitanja posvećeno je općim karakteristikama kluba – voditelj, učestalost sastajanja kluba, kome je klub namijenjen, koliko članova ima te koji je spol zastupljeniji. Tri pitanja odnose se na izbor i vrstu literature koja se čita. Dva pitanja odnose se na ulogu knjižnice kao prostora u kojemu se čitateljski klub okuplja. Dva pitanja zatvorenog tipa i jedno otvorenog tipa tiču se same organizacije susreta čitateljskog kluba. Također, postavljeno je po jedno pitanje o promociji čitateljskog kluba te motivaciji voditelja. Analiza odgovora na pitanja ne slijedi u potpunosti redoslijed pitanja postavljenih u anketi.

Zaprimljeno je dvadeset odgovora voditelja čitateljskih klubova od kojih su za dva kluba pristigla po dva odgovora različitih voditelja. Radi se o klubovima *Spajalica* i *Čitatelji okruglog stola*, a eventualna razlika u odgovorima istaknuti će se prilikom analize. Prema navedenom anketi se odazvalo dvadeset voditelja osamnaest različitih klubova. Za neke od klubova nije navedena knjižnica u kojoj se održavaju zbog čega je bilo potrebno taj podatak

naknadno pronaći, a dodani podatak u Tablici 8. označen je zvjezdicom (*). Također, voditeljica kluba *Knjigotron* u dijelu ankete koji govori o čitateljskom klubu dala je odgovore za dvije čitateljske grupe *Knjigotrona* zbog čega će se odgovori promatrati odvojeno s obzirom da se radi o grupama koje su namijenjene različitim dobnim skupinama i imaju potpuno različit pristup radu.

Čitateljski klub	Knjižnica
Knjigotron (dvije grupe)	Dječja knjižnica Marina Držića
Makoto	Knjižnica Vrapče*
Klubich	Knjižnica Vladimira Nazora
Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb	Knjižnica Novi Zagreb
Čitatelji okruglog stola ČOKS	Knjižnica Medveščak
Knjigostaj Sava kod Podsuseda	Knjižnica Podsused
Opstanak	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić*
Na tragu klasika	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić*
Kalibar i ostali	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić
Spjalica	Knjižnica i čitaonica Vladimira Nazora*
Čitafora	Knjižnica Sesvete*
Pozitiva	Knjižnica Vrapče*
Čitafora- čitateljski klub za djecu i mlade	Knjižnica Selčina
Čitateljski klub Knjižnice Prečko	Knjižnica Prečko
Čavrljanje o knjizi	Knjižnica Dubrava
Crna kutija	Udruga Blaberon i Knjižnica Medveščak
Čitateljski klub Gradske knjižnice Ante Kovačića	Gradska knjižnica Ante Kovačića
Knjiga i (moj) život	Knjižnica Prečko*

Tablica 8. Čitateljski klubovi čiji su voditelji sudjelovali u istraživanju

Kao što je vidljivo iz Tablice 9. neki od voditelja davali su detaljnije odgovore na pitanje vezano za osnutak čitateljskog kluba, no u analizi fokus će biti usmjeren na godine. Prva je godina osnivanja čitateljskih klubova u Knjižnicama grada Zagreba, prema rezultatima ankete, 2012., kada su osnovana tri kluba. Već sljedeća godina, 2013., ukazuje na to da je ova vrsta programa u knjižnicama postala popularna pa se te godine osniva čak sedam klubova. Sljedeće su godine s radom započela tri kluba, dok je 2015. i 2016. osnovan po jedan klub. Dva čitateljska kluba aktivna su od 2017. godine, dok je 2019. s radom započeo samo jedan klub. Prema zaprimljenim odgovorima samo su dva kluba neaktivna – *KaLibar* i *Na tragu klasika*. Ukoliko se ovi rezultati usporede s analizom mrežnih stranica čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba, vidljivo je kako je čitateljski klub *Opstanak*, osnovan 2012., zapravo još uvijek aktivan.

Čitateljski klub	Knjižnica	Godina osnutka
Knjigotron (dvije grupe)	Dječja knjižnica Marina Držića	2013.
Makoto	Knjižnica Vrapče*	2017.
Klubich	Knjižnica Vladimira Nazora	2015.
Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb	Knjižnica Novi Zagreb	Osnivački sastanak - 2. prosinca 2013., prvi radni sastanak - 13. siječnja 2014. godine
Čitatelji okruglog stola ČOKS	Knjižnica Medveščak	travanj 2014.
Knjigostaj Sava kod Podsuseda	Knjižnica Podsused	04.02.2019.
Opstanak	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić*	studeni 2012.
Na tragu klasika	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić*	listopad 2013.
Kalibar i ostali	Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić	prosinac 2013.
Spjalica	Knjižnica i čitaonica Vladimira Nazora*	16. listopada 2012.
Čitafora	Knjižnica Sesvete*	17. listopada 2013.
Pozitiva	Knjižnica Vrapče*	2012.
Čitafora- čitateljski klub za djecu i mlade	Knjižnica Selčina	2013.
Čitateljski klub Knjižnice Prečko	Knjižnica Prečko	listopad 2013.
Čavrljanje o knjizi	Knjižnica Dubrava	listopad 2016.
Crna kutija	Udruga Blaberon i Knjižnica Medveščak	2014.
Čitateljski klub Gradske knjižnice Ante Kovačića	Gradska knjižnica Ante Kovačića	2014.
Knjiga i (moj) život	Knjižnica Prečko*	siječanj 2017.

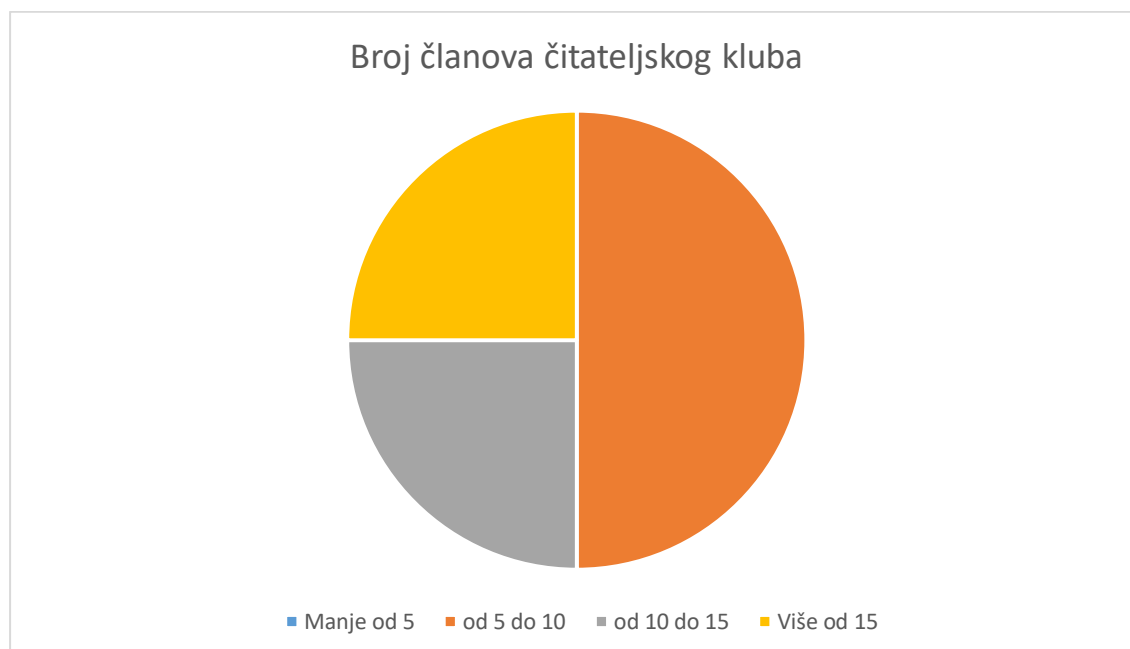
Tablica 9. Godina osnutka čitateljskih klubova

Prema dobivenim odgovorima čitateljske klubove najčešće vode knjižničari, čak jedanaest voditelja se tako izjasnilo, dok knjižničarka Dječje knjižnice Marina Držića vodi dvije grupe *Knjigotrona*. Tri kluba vode volonteri – *Knjigostaj Sava kod Podsuseda*, *Opstanak* i *Crna kutija*, dok se u samo dva odvija suradnja knjižničara i volontera – *Čitafora* iz Knjižnice Sesvete i *Makoto*.

Većina klubova, njih dvanaest te starija grupa *Knjigotrona*, sastaje se jednom mjesečno. Voditelji tri čitateljska kluba navode da se sastaju više od jednom mjesečno. Radi se o klubovima *Knjigostaj Sava kod Podsuseda*, mlađoj grupi *Knjigotrona* za koju je navedeno da se sastaje „svaki drugi tjedan“ te *Čitateljskom klubu Gradske knjižnice Ante Kovačića* koji se sastaje „2 puta mjesečno“. Samo se sastanci kluba *Čitafora* iz Knjižnice Selčina održavaju prema dogovoru.

Najveći broj čitateljskih klubova namijenjen je odraslima, njih čak dvanaest. Tri su kluba namijenjena tinejdžerima – starija grupa *Knjigotrona*, *Klubich* i *Čitatelji okruglog stola*, dok je po jedan klub namijenjen djeci i tinejdžerima – *Čitafora- čitateljski klub za djecu i mlade* te djeci – mlađa grupa *Knjigotrona*. Iz rezultata ankete vidljivo je kako je najmanji broj odgovora zaprimljen od strane voditelja dječjih čitateljskih klubova.

Prema rezultatima ankete četiri kluba imaju više od 15 članova, a u taj je broj uključen i odgovor iz *Čitateljskog kluba Gradske knjižnice Ante Kovačića* koji ima „20-30 članova“. Također, četiri kluba imaju 10 do 15 članova. Čak osam klubova ima 5 do 10 članova, što uključuje obje grupe *Knjigotrona*. Niti jedan klub nema manje od 5 članova. Voditelji čitateljskog kluba *Spajalica* ponudili su različite odgovore – „Više od 15“ i „10-15 članova“, zbog čega ti odgovori nisu uvršteni u Grafikon 1.

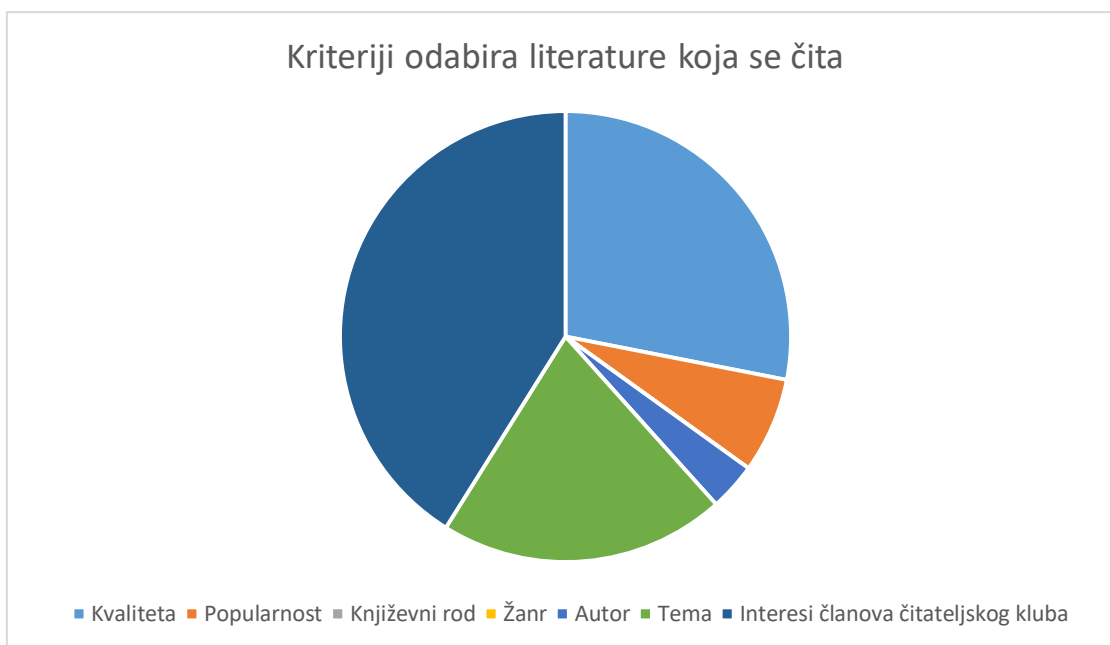

Grafikon 1. Broj članova čitateljskih klubova

Što se tiče spola, u čitateljskim klubovima prevladavaju žene. Članice četrnaest klubova su prvenstveno pripadnice ženskoga spola, dok u *Knjigotronu* sudjeluje podjednak broj muških

i ženskih članova u obje grupe. Voditelji *Čitatelja okruglog stola* ponudili su različite odgovore – „Ženski“ i „Podjednako su zastupljeni“. Niti jedan klub nema većinski muške članove.

Sljedeća se pitanja odnose na literaturu koja se odabire i čita te o kojoj se raspravlja na sastancima čitateljskih klubova. Prvo je postavljeno pitanje tražilo od ispitanika da među ponuđenim kriterijima odaberu one koje uzimaju u obzir pri izboru literature. Radi se o pitanju u kojem je odabir mogao biti višestruk. Devetero je odabralo kvalitetu, a čak dvanaest interese članova čitateljskog kluba. Kao kriterij temu je odabralo šestero, a popularnost knjige troje. Autora kao kriterij je odabrala samo jedna osoba. Nitko kao kriterij nije naveo književni rod i žanr. Za klub *Makoto* naveden je odgovor „djela japanskih autora ili tematski vezana uz Japan“ koji se uvrstio pod kriterij autora i teme. Jedna od voditeljica *Čitatelja okruglog stola* uz kvalitetu i interese članova čitateljskog kluba odabrala je i temu.

Grafikon 2. Kriteriji odabira literature koja se čita

Potom je uslijedilo pitanje koje se odnosi na osobu koja odabire knjige koje se čitaju. Šestero je voditelja odgovorilo da je odabir zajednički, a u taj je broj uvršten i *Knjigostaj* s obzirom da je u anketi odgovoreno „voditelj i članovi“. U osam klubova voditelj/ica bira knjige za čitanje. Dva su odgovora pružile voditeljice *Čitatelja okruglog stola*, jedan je odgovor bio „Voditelj/ica čitateljskog kluba“, a u drugome stoji da se „na prvom sastanku knjižničarka predloži naslove za cijelu godinu. Članovi mogu dati i neki svoj prijedlog.“ Zbog toga je kao odgovor u obzir uzet odabir „Voditelj/ica čitateljskog kluba“. Slično je i sa *Čitateljskim klubom Knjižnice Prečko* čiji je odgovor glasilo „U većini slučajeva voditeljica, rijetko članovi“, te je

stoga uvršten u među klubove kojima voditelj/ica odabire naslove koji se čitaju. Samo u klubu *Čavrljanje o knjizi* članovi odabiru knjigu.

Grafikon 3. Tko odabire knjigu koja se čita?

Iz posljednja dva pitanja vidljivo je kako voditelji čitateljskih klubova, iako imaju veliku ulogu u odabiru literature, značajnu pažnju posvećuju interesima članova i nastoje zadovoljiti njihove želje te ih uključuju u odabir onoga što se čita.

Čitateljski klubovi Knjižnica grada Zagreba većinom su *single-title* čitateljski klubovi, voditelji su za njih dvanaest odgovorili su da svi čitaju istu knjigu. Za *Čitatelje okruglog stola* dana su dva odgovora – svi čitaju istu knjigu i da ovisi o dogovoru. Za dva kluba je odgovoreno da odluka ovisi o dogovoru – *Spajalica* i *Čitafora-čitateljski klub za djecu i mlade*, dok se u samo jednom klubu, *Čavrljanje o knjizi*, ne prakticira čitanje iste knjige.

Sljedeća dva pitanja odnose se na ulogu knjižnice u podržavanju rada programa čitateljskih klubova. Prema dobivenim odgovorima samo za četiri kluba (*Makoto*, *Klubich*, *Spajalica* i *Crna kutija*) knjižnice ne osiguravaju literaturu koja se čita u čitateljskom klubu. Za trinaest klubova, uključujući obje grupe *Knjigotrona*, knjige osigurava knjižnica u kojoj se susreti održavaju. Također, većina voditelja klubova zadovoljna je prostorom knjižnice kao mjestom održavanja sastanaka čitateljskih klubova. Od aktivnih klubova prostorom koji je

namijenjen za održavanje sastanaka nisu zadovoljni voditelji/ce *Čitateljskog kluba Knjižnice Novi Zagreb* i *Čitateljskog kluba Knjižnice Prečko*.

Što se tiče organizacije sastanka većina ih prakticira stvaranje neformalne atmosfere uz jelo i piće, osim sastanka čitateljskih klubova *Klubich* i *Knjiga i (moj) život*. Ovdje je potrebno istaknuti kako voditelji dvaju klubova, *Pozitiva* i *Čitateljski klub Knjižnice Prečko*, na ovo pitanje nisu odgovorili. Samo pet klubova prakticira upotpunjavanje sadržaja aktivnostima poput posjeta muzejima, kazalištima, organiziranja posjeta autora itd. – *Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb*, *Spajalica*, *Pozitiva*, *Čitafora-čitateljski klub za djecu i mlade* te *Čitateljski klub Gradske knjižnice Ante Kovačića*. Voditelji/ce *Čitatelja okruglog stola* ponudili su suprotne odgovore na ovo pitanje.

U anketi je postavljeno pitanje otvorenog tipa koje se odnosi na samu strukturu sastanaka, a na to pitanje dobiveno je petnaest odgovora. Voditeljica *Čitateljskog kluba Knjižnice Novi Zagreb* dala je najdetaljniji opis toga kako funkcionira klub koji vodi:

„Kao voditeljica čitateljskog kluba, po kriteriju kvalitete djela odabirem naslov (što je dobrim dijelom uvjetovano trenutnom raspoloživošću dotičnog naslova u odgovarajućem broju primjeraka), posuđujem knjige u odgovarajućem broju primjeraka za sve članove kluba iz Knjižnica grada Zagreba. Vodim evidenciju zaduženih primjeraka i sama knjige vraćam po knjižnicama nakon održanog sastanka. Za održavanje sastanka pripremam se kao za problemsku nastavu književnosti: kritički i pomno čitam odabrano djelo, prikupljam i čitam književnopovijesne studije o autoru, kritike i recenzije djela, bilježim važnije citate iz djela, te pitanja za poticanje rasprave. Za svaki sastanak sama nabavljam i pripremam posluženje - čaj, kekse, slatkiše, grickalice. Ponekad i sama ispečem kolač. Često i članovi kluba donesu neki slatki prilog za druženje. Posebno obilježavamo "rođendane" kluba. Sastanak vodim tako da svi članovi imaju osigurano vrijeme za izricanje mišljenja i stavova o pročitanoj knjizi držeći se pravila da članovi i ako nisu pročitali djelo mogu nazočiti sastanku, ali o knjizi ne govore. Razgovor može nakratko "meandrirati" oko teme djela u neke primjere iz osobnog života, ali nastojim da se uglavnom govori o tekstu. Svaki izrečeni stav i mišljenje treba argumentirati i navodima iz teksta. Svatko može govoriti, ali s mjerom. Dakle, nema dugih monologa koji bi uzurpirali vrijeme predviđeno i osigurano za sve sudionike. Pazim naročito na ton razgovora i atmosferu sastanka, potičem na uviđavnost i strpljenje ako se netko možda teže izražava, izgladjujem eventualne nesuglasice ali je izricanje svakog argumentiranog stava o knjizi slobodno. Dakle, član kluba može izreći mišljenje o djelu kakvo god ono bilo, bitno je samo

da je pročitao knjigu i da to mišljenje argumentira pa makar i jednostavnim "meni se to ne sviđa, meni je to bilo dosadno". Nema nikakvog zaključnog "pravorijeka" kako knjigu treba razumjeti, svatko ima pravo na svoje mišljenje. Sastanci traju oko dva sata. Ponekad nam na sastancima kluba gostuju pisci, prevoditelji, stručnjaci iz područja jezika i književnosti. Na priloženoj poveznici možete vidjeti popis do sada pročitanih knjiga: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/citateljski-klub-knjiznice-novi-zagreb/23174> “

Voditeljica čitateljskog kluba *Knjigotron* opisala je kako funkcioniraju dvije grupe koje vodi, odnosno po čemu se razlikuje organizacija njihovih sastanaka:

„Mlađa grupa ne treba pripremati štivo unaprijed jer se čita na samome susretu. Čitaju se jednostavniji tekstovi. Ako se bavimo zahtjevnijim tekstom, obrađujemo ga tijekom dva ili više susreta. Na susretu se čitanje izmjenjuje s različitim kreativnim aktivnostima i igrom. Starija grupa čita odabrano štivo prije susreta. Na susretu se čitaju određeni dijelovi o kojima se potom razgovara i raspravlja.“

S obzirom da su dva odgovora zaprimljena od strane voditelja/ica *Čitatelja okruglog stola* zanimljivo je promotriti kako su njihovi odgovori fokusirani na različite aspekte organizacije te tako daju potpuniju sliku o funkcioniranju Kluba:

„Sastanci su zadnju subotu u mjesecu, imamo grupu na What's up, dogovaramo vrijeme, knjižničarka je obično moderator, ali samo ispočetka dok se ne razvije rasprava, tada su svi ravnopravni, susreti su ležerni, odvijaju se subotom (u tjednu nije bilo moguće naći termin koji bi svima odgovarao) ranije ujutro kada u knjižnici ima manje članova jer knjižničarka radi i sa strankama. Rijetko kad se uspijemo sastati svi zbog obaveza članova, u prosjeku nas bude pet svaki susret.“

„Sastanak našeg kluba odvija se u neformalnom okruženju, počastimo se sokom ili čajem zimi, keksima i grickalicama. Specifično je što biramo manje popularne ili starije kvalitetne naslove koje naši članovi možda ne bi inače uzeli u ruke. Raspravljamo o pročitanoj naslovu uz moderiranje voditelja čitateljskog kluba, a ukoliko su članovi imali zadatak pročitati različite naslove svatko predstavi svoj naslov uz razgovor.“

Jedini klub osnovan 2019. godine, *Knjigostaj Sava kod Podsuseda*, na sljedeći način provodi svoje sastanke:

„Članovi čitateljskog kluba sastaju se dva puta mjesečno, kontaktiramo putem whatsapp aplikacije na pametnom telefonu u slučaju da se nešto mora mijenjati. Knjižnica i djelatnici

rezerviraju knjige i podižu ih za sastanak (naslov koji se čita za dva tjedna) na sastanku se naslov za idući put podijeli. Prije rasprave voditelj u krug pita sve prisutne kako im se knjiga sviđa (kratak odgovor), nakon toga istim redom na postavljeno pitanje vezano uz sadržaj, rasprava se zahuktava na temelju različitih odgovora.“

Odgovor koji se odnosi na organizaciju sastanaka *Čitafore – čitateljskog kluba za djecu i mlade*, ujedno i jedini klub za te dvije dobne skupine, nudi odličan uvid u suradnju knjižničarke i članova Kluba pri vođenju sastanaka:

„Za svaki sastanak je zadužen jedan član koji obavezno treba pročitati odabranu knjigu i prezentirati ju ostalima koji mogu, ali ne moraju pročitati knjigu. Taj član je moderator sastanka kojeg pripremi zajedno s knjižničarkom otvarajući različite teme (vezane uz sadržaj) za raspravu. Nakon sastanka je primijećeno da se knjiga posuđuje od ostalih članova. Ako je interes izniman, onda organiziramo književni susret s autorom, ako je to moguće. Za slijedeći sastanak se predlaže novi naslov i zadužuje neki drugi član Kluba za moderatora.“

Voditeljica *Čitateljskog kluba Gradske knjižnice Ante Kovačića* istaknula je u svome odgovoru kako se na sastancima najavljuju i komentiraju događanja u Knjižnici te koji običaj imaju članovi Kluba nakon održanog sastanka:

„Sastanci se održavaju svaki drugi utorak od 18 do 20 sati, razgovaramo o knjizi koju su članovi dobili na prijašnjem susretu ili ako ne uspijem nabaviti dovoljan broj knjiga, članovi dođu po knjigu. Susret započinjemo najavama događanja u knjižnici, ili komentarom na neka događanja koja su bila. Raspravu o pročitanom započinjemo krugom dojmova, svaki član kaže ukratko komentar na knjigu, nakon toga raspravljamo o onome što nas se u knjizi dojmilo, o likovima, radnji i slično. Često susret završimo preporukama za čitanje. Članovi kluba nakon susreta druženje nastavljaju u obližnjem kafiću.“

Neki su u svojim odgovorima istaknuli što ih čini drugačijima od drugih čitateljskih klubova. Voditelj/ica kluba *Knjiga i (moj) život* Knjižnice Prečko ističe sljedeće: „Razgovor o knjizi ujedno je i poticaj za razgovor o životnim situacijama, stavovima, iskustvima... Uglavnom su knjige biografskog sadržaja kako bi se razlikovale od knjiga koje se čitaju u drugom Čitateljskom klubu u našoj knjižnici.“ Format čitateljskog kluba *Čavrljanje o knjizi* razlikuje se od ostalih čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba što je moguće iščitati iz sljedećeg odgovora: „Čitateljski klub sa slobodnim izborom knjiga o kojima se referira na sastancima – prema želji naših članova. Klub djeluje po principu književnih preporuka članova

– svaki iznosi svoja zapažanja o knjizi koja ga se od posljednjega sastanka najviše dojmila, a ostali se uključuju u razgovor i bilježe si naslove koji su ih zainteresirali...“

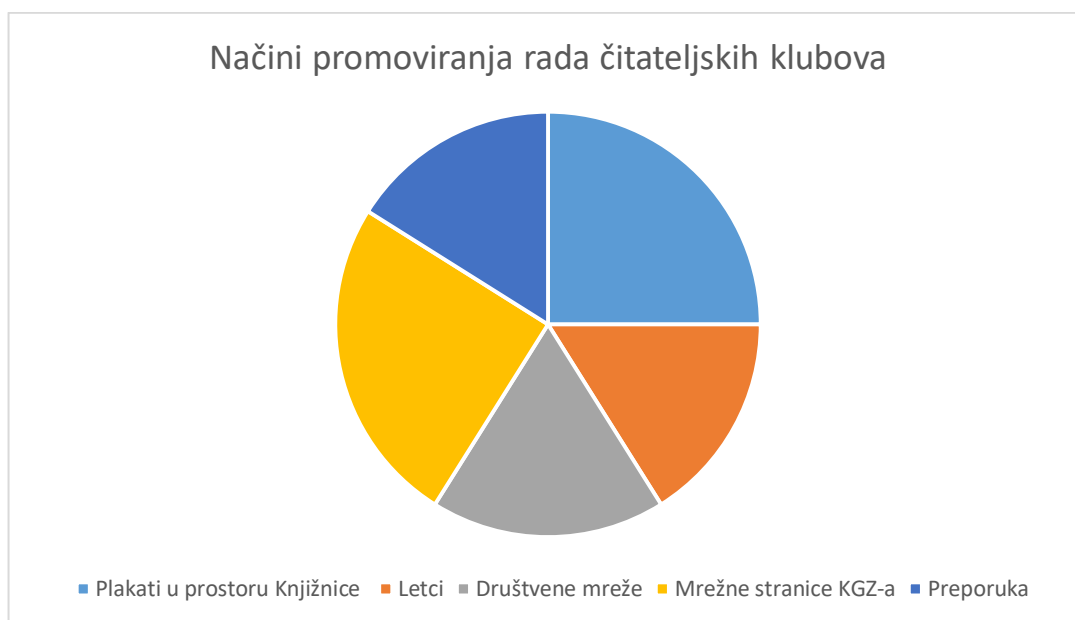
Većina drugih odgovora predstavlja klasičnu formu čitateljskih klubova s manjim razlikama. *Članovi čitateljskog kluba Knjižnice Prečko* na sljedeći način provode svoje sastanke: „Razgovor o knjizi, bez suviše formalnog ili biografskog uvodnog dijela; voditelj više u funkciji bolje pripremljenog člana, manje glavnog usmjeravatelja diskusije; ležerna atmosfera ali tendencija da se tijekom susreta okosnica razgovora ne udaljava suviše od same knjige, bez većih digresija“. Slično je i u klubu *Spajalica*: „Sastajemo se svakog prvog utorka u mjesecu u 18:00. Najčešće netko od članova (ili knjižničarka) pripremi malo izlaganje o knjizi/temi, a potom slijedi razgovor, rasprava... Ponekad ugostimo nekog autora pa članice imaju priliku za neposredan razgovor s autorom o pročitanoj knjizi. Sastanak traje dva sata.“ te *Čitafori*: „Uvodno se govori o autoru, vremenu kad je djelo nastalo i potom o likovima i situacijama raspravljamo svatko sa svojeg gledišta. U slučajevima kada razgovor pređe u teme koje se udaljavaju od samog romana, voditelj usmjerava razgovor svojim pitanjima i sugestijama.“ U odgovoru voditeljica kluba *Opstanak* opisuje sastanke kluba na sljedeći način: „Razgovara se o temi i likovima knjige koju su članovi pročitali, ponekad se zajednički pogleda video o autoru djela ili nešto vezano uz temu djela preko YouTubea, čitaju se citati iz djela, ponekad se sve poveže s nekom od prethodnih knjiga koje su pročitali. Na kraju se podijele knjige za idući put i dogovori datum.“ Voditeljica *Crne kutije* na jednostavan način ističe sve bitne točke sastanaka koje organizira:

„Okupljanje u krug, svaka polaznica iznese svoj dojam o pročitanoj (s obzirom na različite osobnosti polaznica, važno nam je da svačije mišljenje dođe do izražaja). Nakon toga slijedi rasprava, rekapitulacija i predstavljanje knjige koju ćemo čitati i komentirati na idućem sastanku. Sastanak traje do 2 sata. Popis djela koja smo dosad čitali dostupan je na linku: www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/citateljski-klubovi/citateljske-radionice-crna-kutija/13959.“

Na ovo je pitanje dobiven još jedan odgovor, međutim njegov sadržaj ne nudi važne ili zanimljive informacije o načinu na koji funkcionira čitateljski klub *Pozitiva* s obzirom na sadržaj odgovora koji glasi: „inicijativa bibliotekara koji to vodi“. Dapače, ovaj odgovor budi sumnju u to da je na anketu odgovorio voditelj čitateljskog kluba.

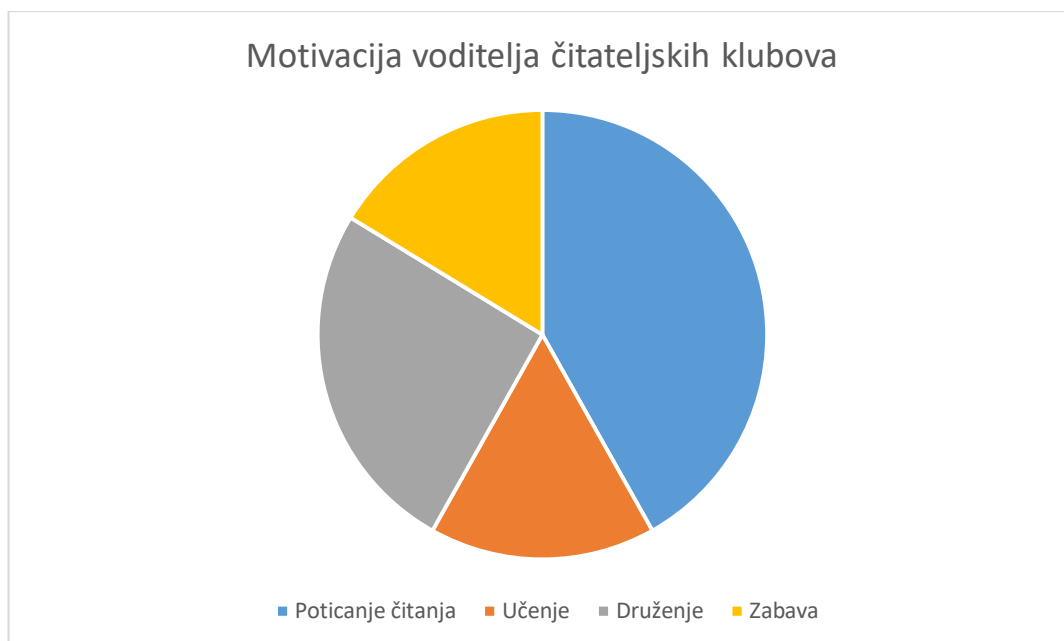
Pitanje koje se odnosi na načine promoviranja rada čitateljskih klubova u knjižnicama od voditelja je tražilo da označi kojim se metodama služe kako bi potencijalne

članove upoznali sa svojim aktivnostima. Četrnaest klubova navodi plakate i mrežne stranice KGZ-a kao način promoviranja svog rada. Preporuke i letke navodi po devet klubova, dok se deset odlučilo za društvene mreže. Svi imaju minimalno dva načina promoviranja, osim kluba *Knjiga i (moj) život* koji se koriste samo mrežnim stranicama KGZ-a. Četiri kluba imaju navedene sve načine promoviranja – *Knjigotron*, *Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb*, *Spajalica* i *Čitafora*. Voditelji dvaju klubova za koja su zaprimljena po dva odgovora dala su drugačije odgovore. U prvom odgovoru za klub *Spajalica* označeni su plakati u prostoru Knjižnice, letci, mrežne stranice KGZ-a te preporuka, dok su u drugom označene samo mrežne stranice KGZ-a. Jedan od odgovora koji se odnosi na *Čitatelje okruglog stola* kao način promoviranja rada čitateljskog kluba navodi plakate, društvene mreže i mrežne stranice KGZ-a, a drugi plakate, letke, mrežne stranice KGZ-a i preporuku.

Grafikon 4. Načini promoviranja rada čitateljskih klubova

Naposljetku jedno pitanje posvećeno je i motivaciji samih voditelja čitateljskih klubova. Svih osamnaest voditelja kao motivaciju navelo je poticanje čitanja. Voditelji klubova *Opstanak*, *Pozitiva*, *Čavrljanje o knjizi*, *Knjiga i (moj) život* kao i jedan od voditelja *Spajalice* naveli su to kao jedinu motivaciju. Druženje je motivacija za jedanaest voditelja klubova, a po sedam voditelja označilo je učenje i zabavu kao svoje odgovore. Još jedan nadodan odgovor voditelja/ice *Čitatelja okruglog stola* glasio je „vježbanje komunikacijskih vještina“.

Grafikon 5. Motivacija voditelja čitateljskih klubova

8. Zaključak

Čitateljski klubovi program su koji provode mnoge narodne knjižnice u Hrvatskoj i svijetu. Njihova je uloga važna zbog toga što su dio sve popularnije inicijative poticanja i promicanja čitanja, ali i zato što okupljaju ljude i osiguravaju im vrijeme posvećeno druženju. Upravo zato se narodne knjižnice kao „dnevni boravak zajednice“ i ustanove kojima je jedna od primarnih zadaća promicati čitanje i pismenost nameću kao idealni pokretači čitateljskih klubova. Narodne knjižnice diljem Hrvatske pokreću čitateljske klubove te neke od njih svojim radom dokazuju kako i ova vrsta programa može biti zanimljiva, kreativna i najvažnije – korisna zajednici. Danas, u svijetu posvećenom novim medijima i s brzim razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije čitateljski klubovi mogu se smatrati mjestima koja svojim članovima omogućavaju kvalitetno druženje kroz diskusiju o pročitanoj stvari, čime nadograđuju svoja čitateljska iskustva i upoznaju ljude s kojima dijele slične interese.

Ovaj diplomski rad donosi analizu mrežnih stranica kojom se nastojalo utvrditi koliko dobro one predstavljaju rad čitateljskih klubova koji se provode u Knjižnicama grada Zagreba. Pokazalo se kako mrežna stranica posvećena čitateljskim klubovima ne okuplja sve trenutačno aktivne klubove. Također, same stranice razlikuju se u količini informacija koje nude o pojedinom čitateljskom klubu. Iako je razlika među njima shvatljiva jer ih uređuju voditelji svakog kluba zasebno bilo bi korisno kada bi postojale jasno istaknute informacije koje moraju

biti dio mrežne stranice svakoga čitateljskog kluba. Također, mrežne stranice čitateljskih klubova trebale bi bolje predstavljati njihovu aktivnost s obzirom da su izdvojeni kao jedna od vrsta programa koja se provodi u Knjižnicama grada Zagreba.

Na anketu upućenu voditeljima čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba nisu se odazvali svi voditelji trenutno aktivnih čitateljskih klubova, no broj voditelja koji je odgovorio pružio je uvid u način rada i provođenja programa čitateljskih klubova u Knjižnicama grada Zagreba. Daljnja istraživanja njihova rada svakako bi trebala biti usmjerena na čitateljske klubove s obzirom na dob članova kojima su namijenjeni. Posebice korisno bilo bi saznati više o načinu rada čitateljskih klubova za djecu i mlade, odnosno upoznati se s kvalitetnim i uspješnim praksama provođenja ovakve vrste programa za dvije vrlo zahtjevne dobne skupine.

Također, analizom mrežnih stranica Knjižnica grada Zagreba i provedene ankete primijećeno je kako u ovoj mreži knjižnica još uvijek nisu pokrenuti čitateljski klubovi čija je uloga poboljšati kvalitetu života i pomoći marginaliziranim skupinama u socijalnoj integraciji. Prema *Strateškom planu Knjižnica grada Zagreba 2014. - 2020.* takvi čitateljski klubovi bili bi namijenjeni invalidnim osobama, osobama treće životne dobi te beskućnicima.¹³³ Po završetku 2020. godine bilo bi korisno utvrditi jesu li pokrenuti čitateljski klubovi za marginalizirane skupine u sklopu Knjižnica grada Zagreba.

¹³³ Strateški plan Knjižnica grada Zagreba 2014. - 2020. // Knjižnice grada Zagreba – Issuu. [citirano: 2019-08-06]. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/strate_ki_plan_knji_nica_grada_z

9. Literatura

6. Natječaj za najljepše ljubavno pismo. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24].
Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/6-natjecaj-za-najljepse-ljubavno-pismo/50679>

Bašić, I. O čitateljskim grupama : metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Zagreb :
Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, 2014.

Biblioklub veliki. // Gradska knjižnica Rijeka. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na:
<https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-mlade-i-odrasle/Biblioklub-veliki>

Biblioklub. // Gradska knjižnica Rijeka. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na:
<https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Biblioklub>

Blaire, O. Zoella sends book sales rocketing after launching reading club : one book has seen
its sales increase by 94 per cent. // The Independent. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na:
<https://www.independent.co.uk/news/people/zoella-youtube-book-club-sales-rocket-a7074886.html>

Bokan, A.; Cupar, D. Promocija i promicanje čitanja u narodnim knjižnicama Republike
Hrvatske. // Libellarium 10, 1(2017), 51-76. [citirano: 2019-07-15]. Dostupno na:
<https://bib.irb.hr/datoteka/916780.290-1166-1-PB.pdf>

Ciglar, S. Čitateljski klub Spajalica. // Hrčak : glasilo Hrvatskog čitateljskog društva :
čitateljske grupe i klubovi u Hrvatskoj 48/49(2014), 7. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na:
https://issuu.com/hrcak_hcd/docs/48_49_12_2014

Clarke, R.; Hookway, N.; Burgess, R.; Reading in community, reading for community : a
survey of book clubs in regional Australia. // Journal of Australian Studies 41, 2(2017), 171-
183. DOI: 10.1080/14443058.2017.1312484

Collins, J. Bring on the books for everybody : how literary culture became popular culture.
Durham and London : Duke University Press, 2010.

Čitateljske radionice "Crna kutija". // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24].
Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/citateljski-klubovi/citateljske-radionice-crna-kutija/13959>

Čitateljski klub za slijepe. // SISAK portal. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na:
https://sisakportal.hr/citateljski-klub-za-slijepe/?cbg_tz=

Čitateljski osvrti. // Magazin Gradske Knjižnice Rijeka. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <https://gkr.hr/Magazin/Citatejski-osvrti>

Despot Lučanin, J. Iskustvo starenja. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2003. Dostupno i na: <http://www.nakladaslap.com/public/docs/knjige/Iskustvo%20starenja%20-%201%20poglavlje.pdf> [citirano: 2019-07-15].

Društveno korisno učenje. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/djecja-knjiznica-marina-drzica/programi-i-projekti/drustveno-korisno-ucenje/39808>

Gabriel, D. M.; Lešić, J. Uvodna riječ. // Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova / 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj ; uredile Dunja Marija Gabriel, Jelica Leščić, Nela Marasović. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. Str. 7-9.

Gašpar, I.; Dravinski, P.; Krulić Gačan, M. Održana CSSU radionica „Čitateljski klubovi“. // HKD Novosti 69(2016). [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/1192>

Hartley, J. The reading groups book. 2002-2003 ed. Oxford ; New York : Oxford University Press, 2002.

Howie, L. Ritualising in book clubs : implications for evolving occupational identities. // Journal of Occupational Science, 10, 3(2003), 130-139. DOI: <https://doi.org/10.1080/14427591.2003.9686520>

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice Zagreb. / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

II.7. Čitateljski klubovi: povijest, osnivanje, organizacija, provođenje. // Centar za stalno stručno usavršavanje. [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <http://cssu.nsk.hr/tecajevi/citatejski-klubovi-povijest-osnivanje-organizacija-provodenje/>

Izješće o radu. // Gradska knjižnica Ivan Vidali, Korčula. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.gk-korcula.hr/novastranica/wp-content/uploads/2016/01/IZVJESCE-2018.pdf>

Kelava, I.; Šimić, M. Čitateljski klubovi Knjižnice Ivane Brlić Mažuranić u stvarnom i virtualnom svijetu. // Hrčak : glasilo Hrvatskog čitateljskog društva : čitateljske grupe i

klubovi u Hrvatskoj 48/49(2014), 6. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na:

https://issuu.com/hrcaak_hcd/docs/48_49_12_2014

Klub čitatelja za slijepe i slabovidne Bijela sova. // Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić".

[citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.gkka.hr/klub-citatelja-za-slijepe-i-slabovidne-bijela-sova/>

Krulić Gačan, M. Čitateljski klubovi u Koprivnici. // Svezak : časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja : uloga knjižnice u poticanju čitanja 19, 19(2017), 26-27. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak19/Svezak_19_2017.pdf

Kulturni četvrtak u Sesvetama. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-sesvete/kulturni-cetvrtak-u-sesvetama/7724>

Ladies Reading Club (Houston). // Texas State Historical Association. [citirano: 2019-07-21].

Dostupno na: <https://tshaonline.org/handbook/online/articles/vwlad>

Long, E. Book clubs : women and the users or reading in everyday life. Chicago : University of Chicago Press, cop. 2003.

Lyons, M. The history of reading from Gutenberg to gates // The European Legacy : Toward New Paradigms 4, 5(1999), 50-57. DOI: <https://doi.org/10.1080/10848779908579994>

Ljeti čitamo u dvorištu. // Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić". [citirano: 2019-07-24].

Dostupno na: <http://www.gkka.hr/ljeti-citam-u-dvoristu/>

Ljetni čitateljski klub za mlade BOOKeraj. // Gradska knjižnica Vukovar. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <https://gkvu.hr/ljetni-citateljski-klub-za-mlade-bookeraj/>

Ljeto u knjižnici u znaku tajni Svemira i 50. obljetnice slijetanja na Mjesec. // Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić". [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/default_izdvojeno.asp?sid=8001

MacInnes, P. What's up PewdiePie? The troubling content of YouTube's biggest star. // The Guardian. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2018/apr/05/whats-up-pewdiepie-the-troubling-content-of-youtubes-biggest-star>

McColvin R. L. The purposes and values of a library service. // Public library puprose : a reader / edited by Barry Totterdell. London ; Hamden, Conn. : Clive Bingley : Linnet books, cop. 1978. Str. 33-37.

Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine. // Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. [citirano: 2019-07-17]. Dostupno na: <https://www.minkulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/a/NSPC%CC%8C.pdf>

O čitateljskom klubu. // Knjigotron. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://knjigotron.org/klub/>

O klubu. // Knjigotron. [citirano: 2019-07-27]. Dostupno na: <http://knjigotron.org/klub/>

Oprah effect. // BusinessDictionary. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <http://www.businessdictionary.com/definition/Oprah-effect.html>

Oprah's Book Club 2.0. // Wikipedia : the free encyclopedia. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Oprah%27s_Book_Club_2.0

Osnovan Čitateljski klub za slijepo i slabovidne osobe „Homer“. // Narodna knjižnica "Petar Preradović" Bjelovar. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: <http://www.knjiznica-bjelovar.hr/index.php/dogadjanja/osnovan/>

Pavlek, A. Realni i virtualni Knjigotron. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: https://www.google.com/search?q=realni+i+virtualni+knjigotron&rlz=1C1AZAA_enHR754HR765&oq=realni+i+virtualni+knjigotron+&aqs=chrome..69i57.6837j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8

Peti-Stantić, A. Čitanjem do (spo)razumijevanja : od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb : Naklada Ljevak, 2019.

Plevnik, D. Tolle lege. Za slobodu čitanja. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012.

Program rada u 2018. // Gradska knjižnica Ivan Vidali, Korčula. [citirano: 2019-07-24]. Dostupno na: http://www.gk-korcula.hr/novastranica/wp-content/uploads/2016/01/program-rada-za-2018_kona%C4%8Dno.pdf

Projekti poticanja čitanja. // Hrvatsko čitateljsko društvo. [citirano: 2019-07-17]. Dostupno na: <http://hcd.hr/poveznice/projekti-poticanja-citanja/>

Reading group. // The Guardian. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/books/series/reading-group>

Sabolović-Krajina, D. Uloga narodnih knjižnica u poticanju čitanja. // Zbornik radova / Međunarodno savjetovanje Knjižnice europskih gradova u 21. stoljeću, Varaždin, 4.-7.XI.1998. ; glavni i odgovorni urednik Marijan Kraš. Varaždin : Gradska knjižnica i čitaonica Metel Ožegović, 1998. Str. 145-152.

Salon. // Hrvatska enciklopedija. [citirano: 2019-07-21]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=54218>

Stipčević, A. Povijest knjige. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica hrvatska, 2006.

Stipčević, A. Socijalna povijest knjige u Hrvata : od početka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas. Knjiga III. Zagreb : Školska knjiga, 2008.

Strateški plan Knjižnica grada Zagreba 2014. - 2020. // Knjižnice grada Zagreba – Issuu. [citirano: 2019-08-06]. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/strate_ki_plan_knji_nica_grada_z

Tibljaš, V. Živo(s)t čitateljskih klubova u Gradskoj knjižnici Rijeka. // HKD Novosti 62(2014) . [citirano: 2019-07-23]. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/893>

Usvojena „Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine“. // Središnji državni portal. [citirano: 2019-07-17]. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=19107>

Using research to promote literacy and reading in libraries : guidelines for librarians / prepared by Lesley Farmer and Ivanka Stricevic. The Hague : IFLA Headquarters, 2011. [citirano: 2019-07-15]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/125.pdf>

Popis tablica

Tablica 1. Čitateljski klubovi navedeni u rubrici *Naši programi*

Tablica 2. Čitateljski klubovi koji nisu navedeni u rubrici *Naši programi*

Tablica 3. Čitateljski klubovi sa zasebnim mrežnim stranicama

Tablica 4. Čitateljski klubovi navedeni u aktivnostima knjižnice

Tablica 5. Čitateljski klubovi o kojima nisu dostupne informacije na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba

Tablica 6. Analiza sadržaja mrežnih stranica čitateljskih klubova

Tablica 7. Analiza informacija dostupnih o čitateljskim klubovima bez mrežne stranice

Tablica 8. Čitateljski klubovi čiji su voditelji sudjelovali u istraživanju

Tablica 9. Godina osnutka čitateljskih klubova

Popis grafikona

Grafikon 1. Broj članova čitateljskih klubova

Grafikon 2. Kriteriji odabira literature koja se čita

Grafikon 3. Tko odabire knjigu koja se čita?

Grafikon 4. Načini promoviranja rada čitateljskih klubova

Grafikon 5. Motivacija voditelja čitateljskih klubova

Prilog – Anketa upućena voditeljima čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba

Ova je anketa namijenjena voditeljima čitateljskih klubova Knjižnica grada Zagreba. Anketom se nastoji prikazati trenutačno stanje čitateljskih klubova te pružiti uvid u njihov rad. Rezultati ankete koristit će se u sklopu diplomskog rada pod nazivom „Čitateljski klubovi kao dio programa narodnih knjižnica“.

Naziv čitateljskog kluba i Knjižnice koja ga provodi.

Kada je čitateljski klub osnovan?

Je li čitateljski klub aktivan? a) Da b) Ne

1. Tko je voditelj čitateljskog kluba?

- a) Knjižničar/ka
- b) Volonter/ka
- c) Suradnja knjižničara i volontera
- d) Nema voditelja

2. Koliko se često čitateljski klub sastaje?

- a) Jednom mjesečno
- b) Više od jednom mjesečno
- c) Manje od jednom mjesečno
- d) Prema dogovoru

3. Kome je čitateljski klub namijenjen?

- a) Djeci
- b) Tinejdžerima
- c) Odraslima
- d) 65+

4. Koliko članova ima čitateljski klub?

a) Manje od 5

b) 5-10

c) 10-15

d) Više od 15

5. Koji je spol zastupljeniji među članovima čitateljskog kluba?

a) Ženski

b) Muški

c) Podjednako su zastupljeni

6. Koji su kriteriji odabira knjige koja se čita?

a) Kvaliteta

b) Popularnost

c) Žanr

d) Autor

e) Tema

f) Interesi članova čitateljskog kluba

7. Tko odabire knjigu koja se čita?

a) Voditelj/ica čitateljskog kluba

b) Članovi čitateljskog kluba

c) Odabir je zajednički

8. Čitaju li svi članovi kluba istu knjigu?

a) Da

b) Ne

c) Prema dogovoru

9. Osigurava li knjižnica u kojoj se susreti održavaju knjige za članove čitateljskog kluba?

a) Da

b) Ne

10. Jeste li zadovoljni prostorom koji je namijenjen održavanju sastanaka čitateljskog kluba?

a) Da

b) Ne

11. Jesu li sastanci organizirani kao neformalna druženja (jelo, piće itd.)?

a) Da

b) Ne

12. Uključuju li sastanci čitateljskog kluba i aktivnosti poput posjeta muzejima, kazalištima, predstavljanjima knjiga, gostovanjima autora itd.?

a) Da

b) Ne

13. Na koji način promovirate rad čitateljskog kluba?

a) Plakati u prostoru Knjižnice

b) Letci

c) Društvene mreže

d) Mrežne stranice KGZ-a

e) Preporuka

14. Koja je Vaša motivacija za vođenje čitateljskog kluba?

a) Poticanje čitanja

b) Učenje

c) Druženje

d) Zabava

15. Ukratko opišite kako je organiziran sastanak Vašeg čitateljskog kluba.

Čitateljski klubovi kao dio programa narodnih knjižnica

Sažetak

Čitateljski klubovi jedna su od vrsta programa koje provode narodne knjižnice. Teoretski dio ovoga rada ističe ulogu narodnih knjižnica u promicanju čitanja, zatim daje kratak pregled povijesnog razvoja čitanja u grupama koji je u konačnici doveo do razvoja fenomena čitateljskih klubova te opisuje sam format čitateljskog kluba s njegovim glavnim odlikama. Također, dio rada posvećen je primjerima dobre prakse provođenja programa čitateljskih klubova u hrvatskim narodnim knjižnicama. S obzirom na to da su čitateljski klubovi postali sastavni dio programa rada Knjižnica grada Zagreba izvršena je analiza njihovih mrežnih stranica te ankete upućene njihovim voditeljima kako bi se pružio detaljniji uvid u njihov rad.

Ključne riječi: čitateljski klubovi, čitanje, promicanje čitanja, narodne knjižnice

Reading clubs as part of the public library program

Summary

Reading clubs are a type of program conducted by public libraries. The theoretical part of this thesis highlights the role of public libraries in promoting reading, and then delivers a brief overview of the historical development of reading in groups, which ultimately led to the development of the phenomenon of reading clubs. This part of the thesis is concluded with a description of the format and the main features of a reading club. In this part reader also can find examples of good practice of implementing reading club programs in Croatian public libraries. Due to the fact that reading clubs have become an integral part of the work program of the Zagreb City Libraries an analysis of their web site(s) has been carried out, which was followed by surveys sent to the leaders of these book clubs in order to provide a more detailed insight into their work.

Key words: reading clubs, reading, promotion of reading, public libraries